

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

KONSTITŪCIJAS PREAMBULA UN TĀS NOZĪME

BAKALaura DARBS

Autore: Naira Anfimova
Studenta apliecības Nr. na11007
Darba vadītāja: Dr.iur., doc. Annija Kārklīņa

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs ir veltīts konstitūcijas preambulai. Līdz šim lielu vērību tā nebija izpelnījies tiesību zinātnieku lokā, bet līdz ar Latvijas Republikas Satversmes papildināšanas projekta ierosināšanu, tēma izpelnījies uzmanību ne vien pašu tiesību zinātnieku lokā, bet daudz plašākā sabiedrībā.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kāds ir konstitūcijas preambulas jēdziena skaidrojums, tās saturs, nozīmi un elementus. Konstitūcijas preambula kā viens no konstitūcijas elementiem ir interesants izpētes objekts, jo tam ir gan juridiska, gan morāla loma valstī.

Preambula var būt kā avots tiesību normu piemērotājam, gan veicot interpretāciju, gan esot kā iedvesmas avots ikvienam valsts iedzīvotājam par savu valsti un tās nākotni, jo preambula atspoguļo ne tikai tās pagātņi, bet arī virzību uz nākotni.

Atslēgvārdi: konstitūcija, preambula, interpretācija, metodes.

ANNOTATION

This work is devoted to the preamble of the Constitution. Until now it has not attracted the attention of scientists, but within the project of improvements in the Constitution of Republic of Latvia, this theme has attracted the attention not among scientists, but also much broader society.

The aim of this work is to clarify the concept explanation of the Constitution preamble, its content, meaning and elements.

The preamble of the Constitution as one of the elements of the Constitution is an interesting subject of research, because it has *both – sided* roles in the state - legal and moral.

The preamble may be as the source of the adopter, while making an interpretation, and also as a source of inspiration to every citizen of the state about their country and its future, because the preamble of the Constitution reflects not only to the past, but also towards the future of the country.

Key words: constitution, preamble, interpretation, methods.

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ANNOTATION.....	3
SATURS.....	4
IEVADS	5
1. JĒDZIENA „KONSTITŪCIJA” IZPRATNE UN KONSTITŪCIJAS STRUKTŪRA	7
2. PREAMBULA KĀ KONSTITŪCIJAS STRUKTŪRAS ELEMETS	13
2.1. Preambulas jēdziens.....	13
2.2. Preambulu saturs	15
2.2.1. Tauta	16
2.2.2. Vēsture.....	17
2.2.3. Cilvēka pamattiesības un brīvības	18
2.2.4. Valsts mērķis	19
2.2.5. Dievs.....	19
2.3. Latvijas Republikas Satversmes preambulas papildināšanas projekts.....	23
3. KONSTITŪCIJAS PREAMBULA KĀ KONSTITŪCIJAS INTERPRETĒŠANAS AVOTS.....	31
KOPSAVILKUMS.....	40
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	42

IEVADS

Šis, 21.gadsimts ir daudz dinamiskāks nekā pagājušais, 20.gadsimts. Tomēr būtiskākās konstitucionālās atziņas demokrātiskas valsts sabiedrības veidošanā ir sniedzis un iedzīvinājis tieši 20.gadsimts. Daudzas jaunas valstis izveidojās, sašķēlās, apvienojās tieši ģeopolitisko procesu rezultātā – Pirmais pasaules karš, Otrais pasaules karš, Aukstā kara beigas. Ņemot vērā straujās izmaiņas, kam pasaule stājusies pretī gan pagājušajā, gan pašreizējā gadsimtā ir jāsecina, ka svarīga ir valsts stabilitāte. Stabilitāti nodrošina pārliecība un izpratne par savas valsts mērķi, darbības pamatprincipiem un tās nākotni. Izpratne par valsts mērķi ir jāspēj ieaudzināt nākamajām paaudzēm, kas, autoresprāt, ir priekšnoteikums ilgstošai valsts pastāvēšanai.

Viens no valsts stabilitātes garantiem ir valsts konstitūcija, kas atspoguļo valsts darbības pamatnoteikumus. Savukārt atbilde uz jautājumu, kāpēc ir radīta valsts un kāds ir tās mērķis, konstitūcijā atklāj konstitūcijas ievads. Konstitūcijas ievads var būt gan lakonisks (īss), gan izvērsts, tomēr daudzas demokrātiskas valstis ir izvēlējušās savā konstitūcijā nostiprināt savas valsts mērķi un darbības pamatprincipus tieši preambulas veidolā.

Par šī bakalaura **darba izpētes objektu** autore izvēlējusies konstitūcijas preambulu, uzsvāru liekot uz preambulas nozīmi pārējā konstitūcijas teksta interpretēšanā. Šajā darbā ir likts uzsvārs uz autoresprāt būtiskākajiem aspektiem konstitūciju preambulās.

Līdz ar autores izvirzīto bakalaura darba izpētes objektu, **par bakalaura darba mērķi** autore izvirzījusi konstitūcijas preambulas jēdziena izpētīšanu, konstitūcijas preambulas satura elementu noskaidrošanu, uzsvāru liekot uz preambulas nozīmi pārējā konstitūcijas teksta interpretēšanā.

Lai sasniegtu bakalaura darba izvirzītos mērķus, autore izvirza **sekojošus uzdevumus:**

- 1) noskaidrot jēdziena „preambula” saturu;
- 2) analizēt dažādu valstu konstitūciju preambulu saturu;
- 3) noskaidrot preambulas kā konstitūcijas elementa nozīmi;

- 4) izpētīt iespējamos Latvijas Republikas Satversmes grozījumus par Latvijas Republikas Satversmes preambulas papildināšanu;
- 5) noskaidrot preambulas nozīmi pārējā konstitūcijas teksta interpretēšanā;
- 6) formulēt secinājumus.

Bakalaura darba izstrādē tiks izmantotas Latvijas un ārvalstu autoru publikācijas, Latvijas un ārvalstu normatīvie tiesību akti, Latvijas Satversmes tiesas un ārvalsts konstitucionālo tiesu prakse, Latvijā un ārvalstīs izdotās juridisko terminu vārdnīcas, interneta resursi.

Bakalaura darba izstrādē tiks izmantotas šādas pētniecības metodes:

- 1) vēsturiskā;
- 2) analītiskā
- 3) salīdzinošā.

Darbs sastāv no titullapas, anotācijas latviešu un anotācijas angļu valodā, ievada, nodaļām un apakšnodaļām, kopsavilkuma, izmantotās literatūras avotu saraksta.

1. JĒDZIENA „KONSTITŪCIJA” IZPRATNE UN KONSTITŪCIJAS STRUKTŪRA

Profesors Voldis Jakubaņecs ir norādījis, ka „valsts – viens no tiem vārdiem, kuru cilvēki lieto bieži un dažādos kontekstos, un katram veidojas savs priekšstats par to, ko apzīmē ar šo vārdu”.¹

Juridisko terminu vārdnīca jēdzienu „valsts” skaidro tā, ka tā ir „viena no sabiedrības organizācijas formām, vienas augstākas varas tiesiski organizēts un vadīts noteikts cilvēku kopums konkrētā teritorijā”.² Valsts „ir publiskas politiskas varas organizācijas un funkcionēšanas tiesiska forma”.³ Valsts nav tikai tās teorētiskā definīcija, valsts precīzāku definējumu sniedz tās pazīmes. Valsts pazīmes ir noteikts iedzīvotāju skaits, noteikta teritorija, darboties spējīga valdība.⁴ Valsts funkciju saturs katrā konkrētajā valstī ir atšķirīgs un atbilstošs konkrētajai vēsturiskajai situācijai.⁵

Valstij ir vairākas to raksturojošas pazīmes, piemēram, teritorija, iedzīvotāji. Tomēr ir grūti iedomāties, ka pastāv valsts, kurai nebūtu nekāda organizācijas uzbūves ietvara. Par šādu ietvaru būtu uzskatāma tāda vienošanās, kas panākta uz savstarpēja konsensusa pamata, kas noteiktu valsts organizācijas uzbūves ietvaru. Šāda vienošanās paredzētu tādus svarīgus valsts aspektus kā tiesības un pienākumus ikvienam valsts iedzīvotājam, principus, kas ievērojami valsts iekārtu regulējošo aktu pieņemšanā, kā arī tajā sakņotos apziņa par to, kas ir bijuši tie iemesli kādēļ ir dibināta šī vienošanās. Autore izdara secinājumu, ka konstitūcija būtu uzskatāma par konkrētās valsts sabiedrības kopēju vienošanos, kas panākta uz savstarpēja konsensusa pamata, jo tajā ietverta valsts pamatprincipu kopumu sabiedrība (vai vismaz tās

---

¹ Jakubaņecs V. Valsts jēdziens, struktūra, funkcijas un formas. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: P&Ko, 2002, 3.lpp.

² Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 284.lpp.

³ Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Trešais papildinātais izdevums. Rīga, 2001, 254.lpp.

⁴ Elizabeth A.Martin. Edited by. Oxford Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford University Press: 2003, p.475.

⁵ Jakubaņecs V. Valsts jēdziens, struktūra, funkcijas un formas. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: P&Ko, 2002, 106.lpp.

vairākums) atzīst sev par saistošu. Vēsturiski konstitūcija ir saturējusi normas, kas regulē publisko varu, un kuras garantē pilsoņu tiesības.⁶

Konstitūcija ir „tāda tautas vai valsts normu un principu sistēma, kurai piešķirts augstākais juridiskais spēks; aicināta regulēt tiesisko attiecību pamatus starp cilvēku un sabiedrību no vienas puses un valsti no otras puse, kā arī pašas valsts varas organizēšanas un funkcionēšanas svarīgākās puses”.⁷ Konstitūcijas augstākais juridiskais spēks var izrietēt no konstitucionālajām normām. Piemēram, tas, ka Latvijas Republikā juridiskā spēka ziņā augstākā vieta ir piešķirta Latvijas Republikas Satversmei izriet no Satversmes 85.pantā, kurš nosaka, ka „Latvijā pastāv Satversmes tiesa, kas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei”⁸, tātad normatīvajos aktos tiesību normas Latvijas Republikā nedrīkst būt pretrunā Latvijas Republikas Satversmei.

Konstitūcija pēc savas būtības nav pielīdzināma pārējiem normatīvajiem aktiem valstī, tādēļ tai „ir raksturīga īpaša valoda un augsta juridiska precizitāte, tomēr konstitucionālo tiesību teorijā nav stingru prasību attiecībā uz to, kas jāregulē konstitūcijā, bet kas var tikt regulēts ar citiem likumiem. Līdz ar to konstitūcijas atšķiras pēc apjoma, gan pēc tajās regulētajiem jautājumiem. Tomēr visas konstitūcijas lielākā vai mazākā mērā regulē svarīgākos valsts iekšējās dzīves aspektus un vairums konstitūciju satur arī cilvēka un pilsoņa tiesības, brīvības un pienākumus”.⁹ No tā secināms, ka lai arī nav izveidojies imperatīvs regulējums, kādai gan saturiski, gan uzbūves ziņā jābūt konstitūcijai, ir aptverts tas jautājumu loks, kas iekļaujams konstitūcijā.

Konstitūcija mūsdienu izpratnē izveidojās 17.gadsimtā Ziemeļamerikā, kas saistāms ar jaunu teritoriju atklāšanu. Kopš tā laika arvien palielinājusies tautas nozīme konstitūcijas izstrādāšanā.¹⁰ Līdz ar to konstitūcijai ir raksturīgi atspoguļot politisko situāciju valstī tās pieņemšanas laikā. Mainoties situācijai sabiedrībā un politikā nākas pieņemt lēmumu par konstitūcijas grozīšanu.¹¹ No iepriekš minēta izsecināms, ka konstitūcija, lai arī ir pieņemta konkrētā laika posmā, tā ir pakļauta izmaiņām. Veicot konstitūcijas grozīšanu, nedrīkst

---

⁶ Jowell J, Dawn O. The changing constitution. Fifth Edition. Oxford: University Press, 2004, p.49.

⁷ Autoru kolektīva Juridisko terminu vārdnīca, Rīga: Nordik, 1998, 112. – 113.lpp.

⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. 15.02.1922. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr.43., 85.pants

⁹ Autoru kolektīvs Ievads politikā. Mācību līdzeklis. Zin.red. Ozoliņa Ž. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 166.lpp.

¹⁰ Turpat, 167.lpp.

¹¹ Autoru kolektīvs Ievads politikā. Mācību līdzeklis. Zin.red. Ozoliņa Ž. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 166.lpp.

aizmirst, ka konstitūcija ir valsts pamatlikums ar augstāko juridisko spēku, kam ir tieša iedarbība uz tiesību sistēmu valstī.

Valstu dažādība pasaulē ir radījusi situāciju, ka ir sastopami dažādi konstitūciju veidi. Piemēram, rakstītās un nerakstītās konstitūcijas, demokrātiskas un autoritāras konstitūcijas, unitāras un federālas konstitūcijas, konstitūcijas, kuras sastāv no viena un konstitūcijas, kuras sastāv no vairākiem dokumentiem, stingrās un elastīgās konstitūcijas¹². Konstitūcijai var būt vēl citas izpratnes, kā viens no šiem izpratnes veidiem var būt materiālā un formālā konstitūcija. No materiālās konstitūcijas izpratnes tiek analizēts tās saturs, savukārt no formālās konstitūcijas tiek analizēta konstitūcijas pieņemšanas īpašā kārtība.¹³

Uzbūves ziņā konstitūcijām ir standartveida uzbūve, proti, tās sastāv no preambulas, pamatdaļas, noslēguma daļas, pārejas, papildu noteikumiem, dažkārt arī pielikumiem.¹⁴ Jānorāda, ka valstu prakse konstitūciju struktūras ziņā ir dažāda, kas ļauj apšaubīt, vai ir izveidojusies konstitūcijas struktūras standartveida uzbūve. Piemēram, Latvijas Republikas Satversmei no šiem ir kā standartelementiem, ko parasti norāda juridiskajā literatūrā, ir ievadvārdi, ko autore uzskata par preambulu un pamatdaļu, bet nav noslēguma daļas, pārejas, papildu noteikumu un pielikumu.

Termins „konstitūcija” dažādos zinātniskos pētījumos skaidrots dažādi un ar dažādām raksturojošām pazīmēm (runā par faktisko, juridisko, politisko, rakstīto, „dzīvo” konstitūciju), bet lielākajai daļai cilvēku konstitūcija ir īpašs juridisks dokuments, kam ir būtiska loma gan cilvēka, gan sabiedrības, gan valsts esamībā.¹⁵ Konstitūcija ir uzskatāma par juridisku dokumentu, un tās būtība ir izskaidrota dažādi. Konstitūcija atspoguļo un sargā valsts vērtības, nosaka darbības ievāru, nosaka fundamentālās valsts vērtības un tās pamatprincipus, kā arī „tā visaugstākajā juridiskajā līmenī nostiprina galvenos „uzvedības noteikumus” valstī un tādā veidā stabilizē valsts un sabiedrības attiecības”.¹⁶

Viens no konstitūciju iedalījuma veidiem ir dalīt konstitūcijas rakstītajās un nerakstītajās konstitūcijās. Savukārt rakstiskās konstitūcijas iedalās kodificētās un

---

¹² Autoru kolektīvs Ievads politikā. Mācību līdzeklis. Zin.red. Ozoliņa Ž. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 169.-170.lpp.

¹³ Жакке Ж.-П. Конституционное право и политические институты. Москва:” Юрист”, 2002, с.106.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Т. Я. Хабриева, В.Е.Чиркин Теория современной конституции. Москва: Норма, 2007, с.5.

¹⁶ Kūtris G. Satversme ir jāciena kā dokuments, ko esam paši sev pieņēmuši. Jurista Vārds 2012. 6.novembris nr. 45., 8-11.lpp.

nekodificētās konstitūcijās un savukārt kodificētās konstitūcijas iedalās izvērstajās un neizvērstajās konstitūcijās.¹⁷

Juridiskajā literatūrā ir uzsvērts, ka „galvenā un vispārējā konstitucionālo formu pazīme ir valsts varas pašierobežošanās, kādēļ šī vara vairs nav absolūta, lai arī kā rokās tā atrastos.”¹⁸ No tā secināms, ka tauta kā varas avots iesākumā rada sev valsti un konstitūciju un turpmāk darbojas savas pašas pieņemtās konstitūcijas ietvaros.¹⁹

Konstitucionālo tiesību teorijā ir izveidojušies viedokļi par valsts varas avota izcelsmi, profesors Ringolds Balodis šajā ziņā ir paudis, ka „franču tradīcija visādā ziņā kļūst par vācu konstitucionālo tiesību pretmetu, īpaši jautājumā par leģitīmas valsts varas avotu”.²⁰ Būtiskākā atšķirība ir tā, ka „ja vācieši to saskata valstī kā tautas gribas paudējā, tad francūži valsti uztver tikai kā kautas kolektīvās gribas (*collectivité globale*) institūciju”.²¹ Pamatnorma definējas kā „suverēna politiskās gribas akts izveidot valsti ar noteiktu politisku režīmu, pilnvarojot noteiktu institūciju vai personas pieņemt pirmo valsts konstitūciju”.²² Tātad „valsts suverenitātes jēdziens tātad ir politisks jēdziens, bet viņš drīz kļūst par juridisku jēdzienu, un proti, tad, kad viņš tiek formulēts valstu konstitūcijās un starptautiskos līgumos.”²³ Eiropas Kopienu tiesa arī atzinusi, ka daļa valsts suverenitātes ir deleģēta Eiropas Savienībai, tātad suverēns tiek ierobežots, bet tikai noteiktu kompetenču ietvaros. Valstij iestājoties Eiropas Savienībā tika izmainīti gan neatkarības, gan demokrātijas, gan suverēna jēdzienu izpratne.²⁴ Kā piemēru var minēt atziņu, ko paudis profesors un Eiropas Kopienu tiesas tiesnesis Egils Levits, ka „Latvijai, iestājoties Eiropas Savienībā runa ir par neatkarības kvantitatīvu samazināšanos, tomēr „neatkarības” jēdziens tā pašreizējā formulējumā Latvijas

---

¹⁷ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 124.lpp.

¹⁸ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 28.lpp

¹⁹ Valsts Prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2012.gada 17.septembra viedokļa „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu” 57.punkts. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 2014.gada 5.aprīlī]

²⁰ Balodis R. Francijas Republikas savdabīgā konstitūcija. Jurista Vārds 2004. 2.novembris nr.42, 10.-13.lpp

²¹ Turpat.

²² Pleps J. Latvijas valstiskuma pamats Jurista Vārds 2012.4. septembris nr. 36. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251203-latvijas-valstiskuma-pamats/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā]

²³ Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 13.lpp.

²⁴ Zurģe E. Eiropas Savienības ietekme uz Latvijas Republiku: tiesību transformācija. Jurista Vārds 2008.17.jūnijs nr.23., 7-15.lpp.

Republikas Satversmē, ir uzskatāms par pietiekami plašu, lai tas nenonāktu pretrunā ar Latvijas dalību Eiropas Savienībā”.²⁵

Likumu, kas valstī uzskatāms par pamatlikumu un, kas nosaka principus valsts tiesiskajai sistēmai var būt dažādi nosaukumi. Visspilgtākais piemērs ir Latvijas Republikas pamatlikums, jo tam ir īpašs nosaukums – Satversme. Vārds „satversme” darināts latviešu juridiskās terminoloģijas veidošanas laikā. Latviešu publicists, valodnieks un pedagogs Kronvaldu Atis 1869.gadā ierosināja konstitūcijas apzīmēšanai lietot jaunvārdu „satversme”.²⁶

Viens no tiesiskas valsts funkcionēšanas un organizācijas principiem ir konstitūcijas augstākais juridiskais spēks normatīvo aktu sistēmā. Konstitūcija ieņem būtisku lomu visā normatīvo aktu sistēmā valstī. Konstitūcija bauda augstākā likuma vietu visā valsts teritorijā. Konstitūcija darbojas kā valsts augstākais likums, proti, konstitūcijai ar savu saturu jāizpauž demokrātijas, brīvības un taisnības principi, cilvēka tiesības un brīvības.²⁷ Konstitūcijas kā juridiska dokumenta ietvaros var būt normas ar augstāku juridisko spēku attiecībā pret citām. Normām, kurām ir augstāks juridiskais spēks parasti tiek noteikts kvalificētāks grozīšanas process, tās nosaka konstitūcijas pamatideju vai arī tās ir pasludinātas par negrozāmām.²⁸ ASV Augstākās tiesas priekšsēdētājs Džons Maršals²⁹ deklarēja, ka „konstitūcija ir vai nu augstākais likums, ko nav iespējams grozīt parastās likumdošanas ceļā, vai atrodas parasto likumu līmenī un var tikt grozīta, kad tas ir izdevīgi likumdevēja varai [...], ja pēdējais būtu patiesi, tad konstitūcija nebūtu nekas cits kā cilvēku daļas absurds mēģinājums ierobežot varu, kas pēc savas būtības ir neierobežojama”.³⁰ Šim apgalvojumam var piekrist norādot uz to, ka konstitūcijas augstākais juridiskais spēks nodrošina valsts tiesisko sistēmu, jo nosaka tās pamatus.

---

²⁵ Levits E. Satversme un Eiropas Savienība. Jurista Vārds, 2000.gada 8.jūnijs, nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/7853-satversme-un-eiropas-savieniba/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā]

²⁶ Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 17.lpp.

²⁷ Витрук Н.В. Конституционное правосудие судебное конституционное право и процесс. Москва: „Закон и право” издательское объединение „Юнити”, 1998, с.23.

²⁸ Ibid, с.26.

²⁹ 1803. gadā Augstākās tiesas priekšsēdētājs Džons Māršals, izšķirot kādu samērā nenozīmīgu strīdu, deklarēja, ka tikai federālās tiesas iestādes un Augstākā tiesa var lemt par kādu Kongresa apstiprinātu likumu, kā arī prezidenta lēmuma atbilstību Konstitūcijai. Tas bija tā saucamais tiesas pārbaudes princips. Lai gan tas Konstitūcijā nebija minēts un Augstākā tiesa saņēma skarbu kritiku par centieniem paplašināt savu kompetenci, princips palika spēkā.

³⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 24.lpp.

Tauta ir viena no institūcijām, kas veido konstitucionālo varu, kas līdz ar konstitūcijas pieņemšanu pati ierobežo savu varu atbilstoši konstitūcijā noteiktajam.³¹

Vēl viena pazīme, kas apvieno demokrātisko valstu konstitūcijas visā pasaulē ir tā, ka konstitūcijas jau no to sākuma nav aprobežotas ar laika termiņu, tās tiek rakstītas ar pārliecību par to stiprumu un spēju darboties nenoteiktu laika posmu, lielākoties balstoties uz demokrātijas principiem, "esot pārliecībā, ka demokrātiska valsts iekārta ir labākais konstitucionālās iekārtas modelis un tauta nekad nevēlēsies citu iekārtu".³²

No iepriekš minētā izsecināms, ka par vienu no valsts esamības pazīmēm, līdztekus noteiktai teritorijai, iedzīvotājiem un darboties valdībai, uzskatāma arī konstitūcijas kā augstākā juridiskā spēka ziņā juridiskā dokumenta esamība. Konstitūcijai uzbūves ziņā nav imperatīvu elementu un nav satura ziņā imperatīva elementu, taču valstu prakse ir izveidojusi to elementu uzskaitījumu, kas var tikt iekļauti gan konstitūcijas uzbūvē, gan konstitūcijas saturā.

---

³¹Valsts Prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2012.gada 17.septembra viedokļa „ Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu” 52.punkts http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 2014.gada 5.aprīlī]

³² Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 17.lpp.

2. PREAMBULA KĀ KONSTITŪCIJAS STRUKTŪRAS ELEMETS

2.1. Preambulas jēdziens

Juridiskajā literatūrā ir atrodamī vairāki „preambulas” jēdziena skaidrojumi.

Preambula ir likuma sastāvdaļa, kas nosaka tā nolūkus un iedarbību. Tā seko uzreiz aiz nosaukuma un pieņemšanas datuma.³³ Preambula „izklāsta attiecīgā akta principiālos noteikumus, to pieņemšanas motīvus un mērķus”.³⁴

Preambula ir ievaddaļa (izklāsts) likumprojektā, konstitūcijā vai likumā, kas sīki nosaka pamatā esošos faktus un pieņēmumus, un izskaidro tā nodomus un mērķus. Tās mērķis ir neskaidrību vai strīdu gadījumā noskaidrot to mērķus. Tomēr preambula prevalē tikai tad, ja tā sniedz skaidru un noteiktu interpretāciju.³⁵ Cits avots skaidro līdzīgi, norādot, ka tā ir klauzula konstitūcijas vai likuma sākumā, paskaidro iemeslus likuma vai konstitūcijas pieņemšanai un norāda mērķus, ko tie tiecas sasniegt.³⁶

Preambulas nav sastopamas visās konstitūcijās, bet, ja konstitūcijai ir preambula, tā satur norādes par valsts iekārtu, pašu konstitūciju. Tā var atklāt konstitūcijas motīvus, principus.³⁷ Tātad preambula ir ievaddaļa, kurā izskaidroti dokumenta, likuma, konstitūcijas pieņemšanas mērķi, kā arī piemērojama likuma, dokumenta vai konstitūcijas interpretēšanas avots strīdus gadījumā.

Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca skaidro, ka preambula ir ievaddaļa, piemēram, svarīgos tiesiskos aktos, kurā izskaidroti pamatprincipi, koncepcija. Praksē ir iespējama Miera līguma preambula, konstitūcijas preambula.³⁸ Tātad preambula ir konstitūcijas ievads, kurā norādīti konstitūcijas galvenie principi un koncepcija. Juridiskajā literatūrā ir uzsvērts, ka parasti preambula norāda uz tiem apstākļiem un motīviem, kas bijuši par iemeslu konstitūcijas pieņemšanai, pamatojot konkrētās valsts esamību un liktenīgos notikumus. Preambulai nav

---

³³Elizabeth A.Martin. Edited by. Oxford Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford University Press: 2003, p.374.

³⁴Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: [b.i.], 2001, 179..lpp.

³⁵Business Dictionary. Pieejams: <http://www.businessdictionary.com/definition/preamble.html> [aplūkots 2014.gada 14.aprīlī]

³⁶Dictionary by Farlex.Legal dictionary.Pieejams: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/preamble> [aplūkots 2014.gada 14.aprīlī]

³⁷Robert L. Madex Constitutions of the World. London:Routledge, 1996. P.6.

³⁸Latviešu valodas vārdnīca. Termini latviešu valodā. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2006, 873.lpp.

tikai simboliska nozīme vai svarīga politiskā jēga. Preambula satur būtiskus principus, kas norāda uz visas pārējās konstitūcijas iztulkošanas niansēm.³⁹

Konstitucionālajās tiesībās tiek uzsvērtā preambulas būtiskā nozīme kā viens no elementiem konstitūcijas struktūrā. Konstitūcijas preambulā tiek atspoguļoti sabiedriski, politiski lēmumi, kas bijuši pamatā konstitūcijas izstrādei un pieņemšanai. Ar konstitūcijas preambulas palīdzību iespējams noteikt valsts identitāti, kā arī izprast konstitūcijas pieņēmēju gribu. Preambula sevi neaprobežo tikai ar simbolisku vai politisku jēgu, tai ir arī nozīmīga juridiska loma, jo tā satur principus un norādes uz pārējo konstitucionālo normu interpretācijas niansēm. Līdz ar to konstitūcijas piemērošanas procesā jāizmanto arī preambula, „jo visi konstitūcijā nostiprinātie institūti ir sava veida līdzekļi un mehānismi kā īstenot tos mērķus un vēlmes, kas deklarētas preambulā”.⁴⁰

Lielākajā daļā pasaules valstu ir pieņemtas konstitūcijas, kas valsts tiesību sistēmā ieņem augstāko juridiskā spēka ziņā juridiskā dokumenta vietu. Konstitūcijas preambulai nav tikai deklaratīvs raksturs, preambula ir īpašs konstitūcijas elements, kas jāizdala uz pārējo konstitūcijas elementu fona, jo tieši preambulā likumdevējs izvēlējies iekļaut konstitucionālos principus.⁴¹

Līdz ar to secināms, ka preambula kā konstitūcijas elements ir tikpat nozīmīgs kā pārējās konstitūcijas normas, un nav izdalāma nozīmē, vai konstitūcijas preambulai ir piešķirts juridisks vai morāls likumdevēja dots spēks.

---

³⁹Plāce L. Kas ir konstitūcijas preambula un kāda ir tās nozīme. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/skaidrojumi/258665-kas-ir-konstitucijas-preambula-un-kada-ir-tas-nozime/> [aplūkots 2014. gada 14. aprīlī]

⁴⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 26. lpp.

⁴¹ Balodis R. Par likumprojektu “Grozījums Latvijas Republikas Satversmē”. Jurista Vārds 2014.18. marts nr. 11, 9.-11. lpp.

2.2. Preambulu saturs

Preambulu teksta struktūrā var izdalīt vairākus elementus. Šie elementi ir- suverenitātes avots, ieskats valsts nācīgas vēsturiskajā attīstībā, sabiedrības pamatvērtību uzskaitījums, nacionālā pārliecība, augstāku spēku pieminēšana, piemēram, Dievu, var uzsvērt arī valsts un baznīcas nodalīšanu valstī.⁴² Mīkola Romera universitātes Juridiskās fakultātes profesore Milda Vaiņute ir norādījusi, ka „preambulās tiek atspoguļoti konstitūciju pieņemšanas vēsturiskie apstākļi, nosaukti konstitucionālā regulējuma mērķi, izvirzītās vērtības, fiksēti svarīgākie politiskie principi, dažkārt arī pamattiesības, brīvības, u.c.”.⁴³ No tā autore izdara secinājumu, ka gluži tāpat kā nav izveidojušies obligātie konstitūcijas uzbūves standartelementi, tāpat arī nav izveidojies obligātais preambulas satura elementu uzskaitījums, bet valstu prakse ir noteikusi biežāk izmantotos elementus, kas sastopami praktiski ikvienas valsts konstitūcijā, kurai ir preambula.

Valstis konstitūcijas preambulu izmanto, lai ierakstītu tādas tiesības, kas nav atklātas pārējās konstitūcijas normās. Arvien palielinās preambulai piešķirtais spēks, tas var izpausties trijos veidos- gan kā neatkarīgam tiesību avotam, gan kā tādām, kas jāskata kopā ar pārējām konstitūcijas normām, gan kā tādu, kas virza interpretāciju. Ņemot vērā preambulas nozīmes palielināšanos, preambulas vai nu tiek pieņemtas no jauna vai papildinātas, iemesli šādām izmaiņām ir ne tikai preambulas nozīmes pieaugšanai, bet arī tādi iemesli kā sabiedrības vēlme vai arī pašas valsts pārvaldes iniciatīva.⁴⁴ Autore gan nepiekrīt apgalvojuma, ka preambulā ierakstītas tās tiesības, kas nav pārējās konstitucionālajās normās, jo, pirmkārt, dažiem pamatprincipiem, piemēram, cilvēktiesībām daudzu valstu konstitūcijās ir veltīta vesela nodaļa un, otrkārt, ir sastopami tādi konstitūciju preambulu satura elementi, kurus nemaz nav iespējams ierakstīt konstitūciju normās, piemēram, vēsture.

Autore, pētot vairāku valstu konstitūciju preambulas, ir izdarījusi līdzīgu secinājumu, kas jau ir pausts juridiskajā literatūrā, kas veltīta konstitūcijas preambulai, konkrētāk, par

---

⁴²Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālā tiesas spriedums lietā Nr. U 5/98 (01/07/2000) Pieejams: http://www.jus.unitn.it/download/gestione/jens.woelk/20111028_1108U-5-98-DO-2.pdf [aplūkots 2014.gada 21.aprīlī]

⁴³Vaiņute M. Konstitūcijas preambula: Lietuvas piemērs. No politiski filozofiskās abstrakcijas līdz tiesiskam imperatīvam. Jurista Vārds, 2014. 22.aprīlis, nr.16. 12.-18.lpp.

⁴⁴Orgad L. The Preamble in Constitutional Interpretation, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/SSRN-id1686745.pdf [aplūkots 2014.gada 21.aprīlī]

konstitūcijas preambulas satura elementiem. Autore izdala sekojošu konstitūciju preambulu elementus:

- 1) tauta;
- 2) vēsture;
- 3) cilvēka pamattiesības un brīvības,
- 4) valsts mērķis;
- 5) Dievs;
- 6) identitāti raksturojošie elementi.

Iepriekš minētie elementi var būt visi, var būt tikai daži, atkarīgs no katras valsts, tomēr tas ļauj izdarīt secinājumu, par kopīgajiem elementiem konstitūciju preambulās. Tālāk autore pievērsīsies katra elementa konkrētākai apskatei ar konkrētu piemēru palīdzību.

Protams, konstitūcijas preambulas tekstā var būt pat tādi elementi, kas nav raksturīgi vairākam konstitūciju preambulu, piemēram, atsauce uz sadarbību uz citām valstīm,⁴⁵ vai uz to, ka valsts apzinās sevi kā vienotas Eiropas daļu⁴⁶, vai valsts apzinās sevi par pasaules sabiedrības daļu.⁴⁷ No tā izdarāms secinājums, ka valstij pastāv izvēles brīvība gan tajā, vai vispār konstitūcijā iekļaujama preambula un kādai tai jābūt.

2.2.1. Tauta

Ar tautu kā pirmo konstitūcijas preambulas satura elementu iesākas lielākā daļa valstu konstitūciju preambulu. Pētot dažādu valstu konstitūciju preambulas, autore ir nonākusi pie secinājuma, ka tauta uzskatāma par konstitūcijas pieņēmēju, tāpēc ir tik būtiski ierakstīt to tieši preambulas tekstā. Ir vērojama iezīme, proti, tauta tiek pieminēta vienmēr, taču dažreiz ir norāde uz to, ka tauta caur saviem priekšstāvjiem pieņēmusi sev konstitūcijas tekstu.

Piemēram, Čehijas Republikas 1992.gada konstitūcijā ir minēts, ka konstitūcija pieņemta ar brīvi vēlētu pārstāvju starpniecību,⁴⁸ savukārt Igaunijas Republikas 1992.gada konstitūcijā ir

---

⁴⁵Polijas Republikas konstitūcija. 02.04.1997. Pieejams: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁴⁶Vācijas Federatīvās Republikas konstitūcija. 23.05.1949. Pieejams: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁴⁷Krievijas Federācijas konstitūcija. 30.12.2008. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3712/file/Russia_Constitution_am2008_en.pdf [aplūkots 2014.gada 6.maijā]

⁴⁸Čehijas Republikas konstitūcija. 16.12.1992. Pieejams: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1586/file/b525fba0a0ffcf188d5453679804.htm#pre-view> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

minēts, ka konstitūcija pieņemta referendumā.⁴⁹ Iepriekš minētais ļauj secināt, ka ar jēdziena „tauta” nostiprinājumu konstitūcijas preambulā valsts apliecina, ka tauta demokrātiskā sabiedrībā ir augstākā vara, varas avots.

Ar jēdzienu „tauta” var saprast gan valsts pilsoņus, gan visu iedzīvotāju kopumu, kas dzīvo noteiktā valsts teritorijā, gan noteiktu etnisku grupu. Autore izdara secinājumu, ka ne vienmēr konstitūcijas preambulu lasot ir skaidrs, kas ir domāts katrā konkrētajā gadījumā.

2.2.2. Vēsture

Valsts vēsturei kā konstitūcijas preambulas elementam ir liela loma, jo ar vēstures elementa palīdzību tiek nostiprināts un noteikts valsts sākuma punkts, kas ikvienai nācijai ir svarīgi. Autoresprāt, būtiski ir norādīt arī to, ka preambulas tekstā tiek atklāti katras valsts svarīgi, būtisku izcēlumu nepieciešami vēstures notikumi, jo katras valsts vēsturiskā atmiņa veido valsts tagadni un nenoliedzami ietekmē nākotni. Bijusī kultūras ministre Sarmīte Ēlerte teikusi, ka „kopīga vēsturiskā apziņa vai sociālā atmiņa ir viens no nacionālās identitātes pamatelementiem”.⁵⁰ Egils Levits teicis, ka ”sociālā atmiņa ir tas, kā mēs uztveram to, kas ir bijis, kā mēs to vērtējam, atceramies vai aizmirstam”.⁵¹ Autore secinājusi, ka ar šī elementa palīdzību valstis pozicionē savu nostāju par pagātni. Tendence, kas vērojama ir, ka valstis, kuras tikušas okupētas konstitūcijas preambulā nostiprina kontinuitātes principu, piemēram, Armēnijas Republikas konstitūcijas preambulā teikts, ka tā pasakās senčiem, kas atjaunojuši suverēnu valsti⁵², savukārt Polijas Republikas konstitūcijas preambulā ir rakstīts, ka tā pārņem „labākās tradīcijas no Pirmās un Otrās Republikas”.⁵³ Vēstures izklāsts jeb tie notikumi no vēstures, kuri tiek atspoguļoti ir ļoti dažādi. Piemēram, Portugāles konstitūcijas preambulā plaši aprakstīts tikai viens vienīgs savas vēstures notikums - 1974. gada revolūciju, kas

---

⁴⁹ Igaunijas Republikas konstitūcija. 28.06.1992. Pieejams: <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁵⁰ Kultūras ministres Sarmītes Ēlertes runa konferencē „Latvijas armijas iznīcināšana 1940.-1941.gads” Litenē, Gulbenes novadā.

⁵¹ Levits E. Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku. Jurista Vārds 2012.3.janvāris nr.1. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=242196> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].

⁵² Armēnijas Republikas konstitūcija. 05.07.1995. Pieejams: <http://www.parliament.am/parliament.php?id=constitution&lang=eng> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁵³ Polijas Republikas konstitūcija. 02.04.1997. Pieejams: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

Portugāles tautai ir svarīgs un tautu identificējošs notikums. Turpretim Polijas konstitūcijas preambulā valsts pamati, identitāte, principi, vairāki vēstures notikumi ir izvērsti ļoti plaši.⁵⁴

Vēstures notikumu izklāts bieži vien konstitūciju preambulās tiek sasaistīts gan ar tagadni, gan nākotni. Piemēram, Igaunijas Republikas 1992.gada konstitūcijas preambulā ir formulējums, ka tagadējām un nākotnes paaudzēm ir jāsaglabā igauņu tautas kultūra caur gadsimtiem.⁵⁵

2.2.3. Cilvēka pamattiesības un brīvības

Cilvēka pamattiesības un brīvības konstitūciju preambulu tekstos tiek uzsvērts dažādos veidos. Prakse liecina, ka neskatoties uz to, ka konstitūcijas tekstā ir atsevišķas konstitucionālās normas, kas garantē cilvēka pamattiesības un brīvības, valstis tik un tā savās konstitūciju preambulās iekauj šīs vērtības.

Interesanti, ka ir konstitūcijas, kurās uzrakstīts, ka valsts savas pastāvēšanas laikā nodrošina cilvēktiesības un brīvības, ir tādas konstitūcijas, kurās atsaucās uz konkrētiem starptautiskiem dokumentiem, kuros nostiprinātas cilvēktiesības un cilvēka brīvības. Piemēram, Francijas Republikas konstitūcijā ir atsauce uz 1789.gada Deklarāciju,⁵⁶ savukārt Bosnijas un Hercegovinas konstitūcijas preambulā ir atsauce gan uz Apvienoto Nāciju Organizācijas statūtiem, gan uz Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, gan uz Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām.⁵⁷ Tas ļauj izdarīt secinājumu, ka valsts atzīst starptautisko tiesību normas un tiecas, ievētot tās, nostiprinot to arī savu valstu konstitūcijās. Šāda tendence iekļaut konstitūciju preambulās pamattiesības un cilvēka brīvības vērojama tieši pēc Otrā pasaules kara.

---

⁵⁴ Gailīte D., Litvins G. Vai Satversmei vajag preambulu un ko tajā rakstīt. Jurista Vārds 2013.2.aprīlis nr. 13
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=255689> [aplūkots 2014.gada 18.maijā]

⁵⁵ Igaunijas Republikas konstitūcija. 28.06.1992. Pieejams: <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> [aplūkots 2014.gada 17.maijā]

⁵⁶ Francijas Republikas konstitūcija. 04.10.1958. Pieejams:
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8808/preview> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁵⁷ Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija.

Pieejams: file:///C:/Users/Master/Downloads/BiH_Constitution_1995_amended2009_en.pdf [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

2.2.4. Valsts mērķis

Autoresprāt, būtiskākais konstitūciju preambulu elements ir valsts mērķis, jo valsts mērķis ir tas kādēļ, valstij jāpastāv. Piemēram, Ukrainas Republikas konstitūcijas preambulā par valsts mērķi uzstādīts attīstīt un nostiprināt demokrātiju ⁵⁸, Igaunijas Republikas konstitūcijas preambulā tas ir stiprināt un attīstīt valsti ⁵⁹, Albānijas Republikas mērķis ir veidot sociālu un demokrātisku valsti.⁶⁰ Mērķis tiek noteikts vispārīgi, autore izdara secinājumu, ka tas ir būtiski nepieciešams, jo nosakot valstij konkrētu mērķi, neietērpjot to vispārīgos un dažu brīdi pat deklaratīvos formulējumos, kādu dienu valsts var nonākt pie secinājuma, ka konstitūcijas preambulā nostiprinātais mērķis ir sasniegts, tādā gadījumā valstij vairs nebūtu nepieciešamības pastāvēt vai arī tai būtu jānosaka jauns mērķis, veicot konstitūcijas grozīšanu. Jau iepriekš minēts, ka valsts pēc savas būtības nav ierobežota ar laika termiņu, tāpēc arī saprotams, ka mērķi konstitūcijas preambulās noteikti nekonkrēti.

No valsts mērķa iekļaušanas var nodalīt arī pašas konstitūcijas mērķa nodalīšana, piemēram, konstitūcija var kalpot kā atgādinājums par valsts mērķi.

2.2.5. Dievs

Īpaša vērība jāpievērš tam, ka ļoti plaši konstitūciju preambulās tiek iekļauts reliģisks elements Dieva veidolā, īpaši jāuzsver Polijas Republikas konstitūcijas preambula, ka tā attiecas gan tiem, kas tic Dievam kā patiesības, taisnīguma, labā un skaistuma avotam, kā arī tie, kas Dievam netic, bet ievēro šīs tiesības no citiem avotiem, kā arī tas, ka Polijas valsts kultūra sakņojas kristīgajā mantojumā, apzinoties atbildību ne tikai Dieva, bet arī savas sirdsapziņas priekšā.⁶¹ Vācijas konstitūcijas preambulā uzsvērts, ka tā apzinās savu atbildību Dieva un cilvēku priekšā.⁶² Savukārt Albānija konstitūcijas preambulā pausta tolerance pret

---

⁵⁸ Ukrainas Republikas konstitūcija. 08.12.2004. Pieejams: <http://www.refworld.org/pdfid/44a280124.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁵⁹ Igaunijas Republikas konstitūcija. 28.06.1992. Pieejams: <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> [aplūkots 2014.gada 17.maijā]

⁶⁰ Albānijas Republikas konstitūcija. 21.10.1998. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan013810.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁶¹ Polijas Republikas konstitūcija. 02.04.1997. Pieejams: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

⁶² Vācijas Federatīvās Republikas konstitūcija. 23.05.1949. Pieejams: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

citu reliģisko piederību.⁶³ Taču ir arī valstis, kuru konstitūciju preambulās nav atsauces uz Dievu, piemēram, Francija, Igaunija, Čehija. Arī Lietuvas Republikas pašreiz spēkā esošajā 1992.gada 25.oktobrī pieņemtajā konstitūcijā⁶⁴ nav pieminēts Dievs, kas ir būtiska izmaiņa salīdzinājumā ar iepriekšējām Lietuvas Republikas konstitūcijām.⁶⁵

Iepriekš aprakstītie konstitūciju preambulu elementi nav vienīgi, kas var būt, bet, aurosprāt, biežāk sastopamie un līdz ar to veido nepieciešamo minimumu. Nereti tiek iekļauts konstitūcijas pieņemšanas veids, vai to pieņēmis tautas deleģēts likumdevējs vai arī to pieņēmusi tauta referendumā ceļā. Konstitūciju preambulās ir sastopami arī tautas identitāti apliecinājoši elementi, piemēram, valoda, tradīcijas.

Kā neierastu konstitūciju preambulas satura elementu var uzskatīt atsauci uz sadarbību uz citām valstīm,⁶⁶ vai atsauce uz to, ka valsts apzinās sevi kā vienotas Eiropas daļu⁶⁷ vai pasaules sabiedrības daļu.⁶⁸

Konstitūciju preambulas var atšķirties arī pēc apjoma. Piemēram, droši var apgalvot, ka viena no apjoma ziņā īsākajām konstitūcijas preambulām ir Latvijas Republikas Satversmes preambula, tā sastāv no 13 vārdiem⁶⁹, savukārt viena no garākajām konstitūciju preambulām Eiropā ir Polijas Republikas 1997.gada konstitūcijas preambula, tai ir 243 panti, kas izkārtoti 13 nodaļās. Lielāka apjoma ziņā par Polijas Republikas 1997.gada konstitūcijas preambulu ir vien Portugāles Republikas konstitūcijas preambula, tā sastāv no 299 pantiem.⁷⁰

Apskatot konstitūciju vizuāli jeb kādā formā tā uzrakstīta arī iespējams sadalīt konstitūcijas vismaz divās grupās. Vienā atrodas tās konstitūcijas, kuru preambulas ir rakstītas saistītā tekstā, piemēram, Albānijas Republikas konstitūcija, un otrā grupā atrodas tās konstitūcijas, kuru preambulas uzrakstītas daļot katru jaunu domu savā rindkopā, piemēram,

---

⁶³ Albānijas Republikas konstitūcija. 21.10.1998. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/unpan013810.pdf> [aplūkots 2014. gada 28. aprīlī]

⁶⁴ Lietuvas Republikas konstitūcija. 25.10.1992. Pieejams: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> [aplūkots 2014. gada 17. maijā].

⁶⁵ Vaiņute M. Konstitūcijas preambula: Lietuvas piemērs. No politiski filozofiskās abstrakcijas līdz tiesiskam imperatīvam. Jurista Vārds, 2014. 22. aprīlis, nr.16, 12.-18.lpp.

⁶⁶ Polijas Republikas konstitūcija. 02.04.1997. Pieejams: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [aplūkots 2014. gada 28. aprīlī]

⁶⁷ Vācijas Federatīvās Republikas konstitūcija. 23.05.1949. Pieejams: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> [aplūkots 2014. gada 28. aprīlī]

⁶⁸ Krievijas Federācijas konstitūcija. 30.12.2008. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3712/file/Russia_Constitution_am2008_en.pdf [aplūkots 2014. gada 6. maijā]

⁶⁹ Latvijas Republikas Satversme. LR likums. 15.02.1922. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2014. gada 16. maijā]

⁷⁰ Vaiņute M. Konstitūcijas preambula: Lietuvas piemērs. No politiski filozofiskās abstrakcijas līdz tiesiskam imperatīvam. Jurista Vārds, 2014. 22. aprīlis, nr.16, 12.-18.lpp.

Igaunijas Republikas konstitūcija, Lietuvas Republikas konstitūcija. Jāatzīmē, ka pirmajā grupā ietilpstošo konstitūciju preambulas apjoma ziņā ar īsākas, nekā tās, kas izdalāmas otrajā grupā. Tātad konstitūciju preambulas var atšķirties ne tikai pēc to apjoma, bet arī pēc tās vizuālā fiksēšanas veida. Tas, kas ir kopīgs visām konstitūcijām, kurām ir preambula, preambula vienmēr atrodas konstitūcijas teksta sākumā, kas savukārt jau izriet no konstitūcijas preambulas jēdziena skaidrojuma.

Uzmanības vērta, ir arī konstitūcijas preambulas grozīšanas prakse. Autore izdarījusi secinājumu, ka konstitūcijas preambulas grozīšana nav izplatīta. Izplatītāks veids kā konstitūcijā tiek grozīta preambula ir nevis mainot esošo konstitūcijas tekstu, bet gan pieņemot pavisam jaunu konstitūcijas tekstu, līdz ar to arī pavisam jaunu konstitūcijas preambulas tekstu. Piemēram, 2013.gadā Islande pieņēma sev pilnīgi jaunu, tautas rakstītu konstitūciju.⁷¹ Ir pausts viedoklis, ka Islandes konstitūcijas preambula ir iedvesmojoša un ka viens no konstitūcijas preambulas mērķiem var būt ne tikai valsts pamatprincipu ierakstīšana konstitūcijā tiešā tekstā, bet arī iedvesmot valsts iedzīvotājus uz savas valsts mīlestību un gaišāku nākotni.⁷² Autore piekrīt šādam apgalvojuma, ka konstitūcijas preambulas tekstam jābūt iedvesmojošam ar to domājot, lasītājam izlasot konstitūcijas preambulu ir radies cerīgs skats par valsts nākotni un tās mērķiem.

Piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas „Pamatlikums nenosaka atsevišķu kārtību grozījumu veikšanai preambulā, 79. panta trešā daļa arī neparedz, ka preambula pieskaitāma tiem noteikumiem, kas nedrīkst tikt mainīti. Tātad Pamatlikuma preambula var tikt grozīta vai pat pilnībā izslēgta Pamatlikuma 79. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajā kārtībā”.⁷³ Pētīto valstu konstitūcijās netika atrasta norāde uz kādu citādāku procedūru konstitūcijas preambulas grozījumu veikšanai.

2011.gadā tika grozīta Ungārijas Republikas 1949.gada konstitūcija⁷⁴, līdz ar konstitūcijas teksta grozīšanu, tika mainīta arī konstitūcijas preambula. Ar 2011.gada

---

⁷¹ Kažoka I. Islande kā demokrātijas paraugs: mīts vai realitāte? Pieejams: <http://politika.lv/article/islande-ka-demokratijas-paraugs-mits-vai-realitate> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]

⁷² Kažoka I. Kādēļ Islandes konstitūcijas melnraksta preambula iedvesmo, bet Latvijas - pagaidām nē? Pieejams: <http://politika.lv/article/tris-vertibu-konflikti-satversmes-preambula> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]

⁷³ Vaiņute M. Konstitūcijas preambula: Lietuvas piemērs. No politiski filozofiskās abstrakcijas līdz tiesiskam imperatīvam. Jurista Vārds, 2014. 22.aprīlis, nr.16. 12.- 18.lpp.

⁷⁴ Ungārijas Republikas 1949.gada konstitūcija. Pieejams: http://lapa.princeton.edu/hosteddocs/hungary/1989-90%20constitution_english.pdf [aplūkots 2014.gada 16.maijā]

grozījumiem Ungārijas Pamatlikuma konstitūcijas preambula kļuva apjomīgāka, nosakot reliģiskās vērtības, savu unikālo valodu, kultūru u.c. apstākļus savas valsts esamībai.⁷⁵

Jāakcentē, ka Ungārijas Republikas 1949.gada konstitūcijas preambulā jau tika noteikts, ka konstitūcija ir pieņemta uz laiku līdz jaunās konstitūcijas pieņemšanas brīdim, kas, iespējams, ir vienīgais šāda veida gadījums konstitucionālo tiesību zinātnē.

---

⁷⁵ Ungārijas konstitūcija. 25.04.2011. Pieejams: http://www.kormany.hu/download/2/ab/30000/Alap_angol.pdf [aplūkots 2014.gada 16.maijā]

2.3. Latvijas Republikas Satversmes preambulas papildināšanas projekts

Spēkā esošā Latvijas Republikas konstitūcija jeb Satversme pieņemta 1922.gada 15.februārī. Kopš tā laika ir pagājuši gandrīz 100 gadi, ir pieredzēti tādi vēstures pavērsieni, par kuriem Satversmes tēvi, iespējams, pat iedomāties nevarēja, tāpēc par pamatu liekot tēzi, ka konstitūcijai ir jābūt aktuālai valstij un sabiedrībā ikvienā tās pastāvēšanas brīdī, apsverama ir doma par Latvijas Republikas Satversmes preambulas papildināšanu, tādējādi izvairoties no citiem Latvijas Republikas Satversmes grozījumiem un tajā pašā laikā sniedzot šo nepieciešamo aktualizāciju un atgādinājumu par Latvijas valsts pamatprincipiem. Diskusijās par Satversmes preambulas papildināšanas projektu ir izskanējis viedoklis, ka ideja par Satversmes preambulas papildināšanu radās tieši pēc valodas referenduma.⁷⁶ 2012. gada 18. februārī notika tautas nobalsošana par grozījumiem Latvijas Republikas Satversmē, kas pieņemšanas gadījumā, piešķirtu otras valsts valodas statusu krievu valodai. Rezultāti pārlicinoši noraidīja šādu Satversmes grozījumu,⁷⁷ taču tas raisīja plašu diskusiju par Latvijas valsts pamatiem.

Ideja par grozījumu veikšanu Latvijas Republikas Satversmē, papildinot Satversmes ievadvārdus jeb preambulu, pamatojas argumentos, ka Latvijas Republikas dibināšanas brīdī nebija nepieciešamības valsts būtību nostiprināt preambulā, jo nebija tādi apstākļi, kas liktu šaubīties par Latvijas valsts nepieciešamību, savukārt šobrīd, kad vēsturē ir bijuši ilgstoši okupācijas gadi, un ir radusies vajadzība redzamā un saprotamā veidā skaidrot Latvijas valsts būtību, Satversmes preambulas papildināšana ir labs veids kā panākt šos mērķus.⁷⁸

Jānorāda, ka šī nav pirmā reize Latvijas Republikas pastāvēšanas laikā, kad jautājums par Latvijas Republikas Satversmes preambulu ir bijis aktuāls, „pavisam Latvijas Republikas Satversmes sapulcē un Saeimā ir apspriesti un noraidīti pieci Satversmes ievada/preambulas

---

⁷⁶ Balodis R. Par likumprojektu “Grozījums Latvijas Republikas Satversmē” Jurista Vārds 2014. 18.marts nr.11, 9.-11.lpp.

⁷⁷ 2012. gada 18. februāra tautas nobalsošana par likumprojekta "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" pieņemšanu. Rezultāti. Pieejams: <http://www.tn2012.cvk.lv/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].

⁷⁸ Kādēļ Satversmei nepieciešams Ievads. Jurista Vārds. 2014. 18.marts, nr. 11, 7-8.lpp.

projekti”.⁷⁹ Viens no pirmajiem apspriestajiem Satversmes preambulas variantiem skanējis šādi: ”Atraisījusies no agrākām saitēm un savu brīvību ieguvusī Latvijas tauta ir izteikusi negrozāmu apņemšanos radīt savu patstāvīgu valsts iekārtu, kura viņai nodrošinātu brīvu kulturālu attīstību. Šai nolūkā viņas brīvi vēlētie priekšstāvji, sanākuši Satversmes sapulcē, ir nolēmuši šādu Latvijas valsts Satversmi:”⁸⁰ Cits variants Satversmes preambulai bijis šāds: „Latvijas tauta savā brīvi vēlētā Satversmes sapulcē nolēmusi sev sekojošu valsts satversmi:”⁸¹ Pašlaik Latvijas Republikas Satversmes ievadā ir viens teikums, kas „ir tāpat iztulkojams un saturiski bagātināms, kā Latvijas konstitucionālajās tiesībās ierasts, piemērojot Satversmes 1. pantu”.⁸² Jāatzīmē, ka arī šai lakoniskajam Satversmes ievadam tika piedāvāti papildinājumi. Kristīgi nacionālās savienības deputāts K.Irbe piedāvāja papildināt sekojoši: „Pateikdamies visvarenam Dievam par iegūto brīvību „ tālāk pēc teksta: „Latvijas tauta savā brīvi vēlētā Satversmes Sapulcē ir nolēmusi dot sekojošu valsts Satversmi”.⁸³ Jau Satversmes pieņemšanas laikā 1992.gadā tika radītas plašas diskusijas par iespējamo Satversmes ievadu, bet diemžēl jāsecina, ka īpaši liela vērība tam netika pievērsta, jo Satversmes Sapulcei bija jāizstrādā viss Satversmes teksts, kas varētu kalpot neierobežotu laika posmu. Laikā, kad tika pieņemta Latvijas Republikas Satversme, demokrātisko valstu vidū nebija izveidojusies prakse konstitūcijas iekļaut preambulu kā vienu no konstitūcijas uzbūves elementiem.

Viens no iespējamajiem variantiem, kāpēc Satversmes ievadam netika pievērsta tik liela uzmanība kā pārējam konstitūcijas tekstam ir tas, ka „Latvijas valsts dibināšanas laikā nevienam nebija šaubu par topošās valsts mērķiem – tas arī ir iemesls, kādēļ konstitucionālais kodols Satversmē nav tieši atspoguļots tekstā. Tomēr tas joprojām ir izsecināms gan no valsts dibināšanas apstākļu, gan tā laika dokumentu un Satversmes teksta kopsakara”.⁸⁴ Savukārt tas, kas noticis ar Latvijas valsti pēc tās dibināšanas 1918.gada 18.novembrī, no jauna ir noteicis Satversmes ievada aktualitāti, jo tā ir iespējams skaidri noteikt valsts pamatus, īpaši

---

⁷⁹ Balodis R. Par likumprojektu “Grozījums Latvijas Republikas Satversmē” Jurista Vārds 2014. 18.marts nr.11, 9.-11.lpp.

⁸⁰ Pleps J. Dažas domas par Satversmes preambulu. Jurista Vārds 2013. 22.oktobris, nr. 43. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/261096-dazas-domas-par-satversmes-preambulu/> [aplūkots 2014.gada 11.maijā]

⁸¹ Pleps J. Dažas domas par Satversmes preambulu. Jurista Vārds 2013. 22.oktobris, nr. 43. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/261096-dazas-domas-par-satversmes-preambulu/> [aplūkots 2014.gada 11.maijā]

⁸² Turpat.

⁸³ Latvijas Satversmes sapulces stenogrammu izvilkums (1920 - 1922). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 112-114.lpp.

⁸⁴ Gailīte D. Iezīmē Satversmes kodola aprises un aicina to vārdiskot preambulā. Jurista Vārds 2012. 25.septembris nr. 39., 4-11.lpp.

nemainot pašu konstitūcijas tekstu, bet tikai paplašinot Satversmes ievadu.⁸⁵ Prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija ir rosinājusi papildināt Satversmes preambulu. Preambulas papildināšana var sniegt jaunu skatījumu Satversmes interpretācijai, būtiski negrozot visu konstitūcijas tekstu.⁸⁶ Līdz ar to ir skaidra nostādne, ka „Satversmes ievadā ir paredzēts norādīt Latvijas valsts mērķus un valstiskuma vēsturiskās attīstības nozīmīgākos punktus, kā arī galvenās vērtības, uz kurām balstās Latvijas valsts un sabiedrība”.⁸⁷

Latvijas Republikas Satversmei ir lakoniska preambula: „Latvijas tauta savā brīvi vēlēta Satversmes sapulcē ir nolēmusi sev šādu valsts Satversmi”⁸⁸, tad nu arī šis teikums ir pakļauts iztulkošanai. Interpretējot šo teikumu, ar ko sākas Satversme var noskaidrot, kā veidojusies pati Satversme un Latvijas valsts, Latvijas valsts pamatprincipus un mērķus. Satversmes tiesa savā spriedumā 2009.gada 19.maijā lietā Nr. 2008- 40-01 izteica atziņu, ka „Latvijas tautas suverēnā griba ir izteikta Satversmē”, kas savukārt ir noteikts satversmes preambulā un, interpretējot preambulu, Satversmes tiesa šajā spriedumā nonākusi pie secinājuma, ka „līdz ar to Satversme noteic veidus, kādos tiek īstenota demokrātiska valsts iekārta Latvijā. Satversme paredz četrus veidus, kādos pilsoņi var īstenot savu gribu, proti: 1) tieši vēlot savus priekšstāvjus valsts likumdošanas orgānā – Saeimā (Satversmes 6. – 9., 14. pants); 2) pašiem tieši darbojoties kā likumdevējam, pieņemot likumus vai Satversmes grozījumus (Satversmes 64., 65., 78. – 80. pants); 3) lemjot par Saeimas pieņemtajiem likumiem vai Satversmes grozījumiem (Satversmes 72. –75., 77.,79., 80. pants); 4) lemjot par citiem Satversmē noteiktiem jautājumiem, kas nodoti tautas nobalsošanai (Satversmes 48. pants, 68.panta trešā un ceturrtā daļa)”.⁸⁹ No tā izdarāms secinājums, ka konstitūcijas preambulas apjoms nav izšķirošais kritērijs, lai to izmantotu konstitucionālo normu iztulkošanā, izšķirošā nozīme joprojām ir tās saturam. Piemēram, Indijas konstitūcijas⁹⁰ preambula ir daudz apjomīgāka salīdzinājumā ar Latvijas Republikas Satversmes preambulu, tomēr kā, tā otru tiesību normas piemērotājs var izmantot konstitucionālo normu iztulkošanas procesā.

Tā kā preambula attiecas uz ikvienu valsts iedzīvotāju, (tā tam vismaz vajadzētu būt), sabiedrībā līdz ar šo Satversmes preambulas papildināšanas ieceri parādījusies arī diskusija,

---

⁸⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 27.lpp.

⁸⁶ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 27.lpp.

⁸⁷ Jurista Vārds Saeima konceptuāli atbalsta Satversmes papildināšanu ar preambulu. Jurista Vārds, 2014.1.aprīlis nr. 13, 4.lpp.

⁸⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. 15.02.1922. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr.43.

⁸⁹ Satversmes tiesas 2009.gada 19.maija spriedums lietā Nr.2008-40-01 11.punkts.

⁹⁰ Indijas Republikas konstitūcija. 01.12.2007. Pieejams: <http://lawmin.nic.in/coi/coiason29july08.pdf> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]

ka šāds Satversmes grozījums (Satversmes preambulas papildināšana) būtu veicama tautas nobalsošanas ceļā – referendumā.

Veicot analīzi par pašreizējām Satversmes normām var „konstatēt, ka šobrīd neviena Satversmes norma nav pieņemta tautas nobalsošanas ceļā – Satversmi izstrādāja un pieņēma šim nolūkam izveidota institūcija – Satversmes sapulce”.⁹¹ Kā arī vēlāk Satversmes grozījumus ir veikusi Saeima, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka konstitucionālās normas iespējams pieņemt ne tikai tautas nobalsošanā.⁹²

Šo pašu atziņu izteicis arī Jānis Pleps sakot, ka „noraidāms arguments, ka par preambulu var lemt vienīgi pilsoņu kopums tautas nobalsošanā”.⁹³ Pamats šādam apgalvojumam ir tas, ka „Saeimai Satversmes grozīšanā ir tādas pašas pilnvaras kā pilsoņu kopumam, iekams netiek skarti Satversmes 77.panta jautājumi”.⁹⁴ Par ko liecina „arī līdzšinējā prakse, kad Satversmes grozījumos tika ietverti priekšlikumi papildināt arī dzan preambulu, liecina, ka Saeima ir tiesīga Satversmes 76.panta kārtībā par to lemt”. Lai arī Latvijas Republikas Saeimai būtu tiesības lemt par Satversmes preambulu, referendums būtu kā atbilde tai sabiedrības daļas, kas preambulu uzskata par vienas, noslēgtas grupas projektu, norādot uz nepietiekamo apspriešanu plašākā sabiedrībā.⁹⁵

Egils Levits uzsvēris, ka „preambulai būtu jāatklāj „Latvijas valsts mērķus, darbības pamatprincipus un Latvijas konstitucionālās identitātes būtību”.⁹⁶ Nevar nepiekrīst šai domai, jo savulaik diskusijā par Satversmes preambulu savā referātā Egils Levits arī apkopojis statistiku par 50 demokrātisku valstu konstitūcijām un secinājis, ka „novērtējot 50 demokrātisku valstu konstitūcijas, konstatējams, ka 37 valstīs ir formāla preambula, 5 valstīs nav formālas preambulas, bet konstitūcijā ir attiecīgs teksts (Dānija, Itālija, Singapūra, Rumānija, Zviedrija), savukārt tikai 8 valstu konstitūcijās nav preambulas (Austrija, Beļģija, Kipra, Latvija, Luksemburga, Nīderlande, Norvēģija un Somija).”⁹⁷ Līdz ar to autore izdara secinājumu, ka preambula demokrātisku valstu konstitūcijās nav retums, kas savukārt norāda

⁹¹ Kusiņš G. Par iespējamās paplašinātās preambulas pieņemšanas procedūru. Jurista Vārds, 2013. 22. oktobris nr.43, 31.lpp.

⁹² Turpat.

⁹³ Pleps J. Dažas domas par Satversmes preambulu. Jurista Vārds 2013. 22.oktobris nr. 43., 32.- 34.lpp.

⁹⁴ Turpat.

⁹⁵ Latvijas Radio 1 Raidījums „Krustpunktā”09.04.2014. Sabiedrības integrācijas veiksmes un neveiksmes.

Pieejams: <http://r1.latvijaradio.lv/lv/raksts/krustpunkta/sabiedrības-integrācijas-veiksmes-un-neveiksmes.a36149/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].

⁹⁶ Levits E. Satversmes preambulā būtu jāatsedz Latvijas valsts jēga un būtība. Intervijā Dinai Gailītei. Jurista Vārds 2013. 24.septembris nr.39, 4.-7.lpp.

⁹⁷ Gailīte D., Litvins G. Vai Satversmei vajag preambulu un ko tajā rakstīt. Jurista Vārds 2013.2.aprīlis nr. 13., 4-7.lpp.

uz to, ka demokrātiskā sabiedrībā, ne tikai konstitūcija ir nozīmīga, bet arī konstitūcijas preambulā atspoguļotās vērtības. Kā arī Egils Levits norādījis, ka vienojošās konstitūciju preambulas saturā „tiek definēts valsts mērķis, uzdevums, identitāte un specifiskās vērtības”.⁹⁸ Preambulas nepieciešamība slēpjas tajā, ka ir nepieciešams noteikt valsts pamatus, pilsoņu apziņu par savu valsti, atklāt konkrētas valsts pamatvērtības un, iespējams, vairot patriotismu par savu valsti, būt par valsts stabilizējošu un sabiedrību saliedējošu elementu.⁹⁹

Saeimas deputāte un Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne uzstājoties Saeimas sēdē ir teikusi, ka "ievadā tiek atgādināts, ka Latvijas valsts ir latviešu nācijas valstsgribas un pašnoteikšanās tiesību īstenojums, tajā tiek apstiprināti nācijas valsts galvenie mērķi un norādīts, ka Latvijas valsts mērķis ir garantēt latviešu nācijas, tās valodas un kultūras ilglaicīgu pastāvēšanu cauri gadsimtiem – tā ir valsts nācijas būtība. Latvijas valsts mērķis ir nodrošināt ikviena cilvēka un visas tautas brīvību un veicināt labklājību".¹⁰⁰ Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas loceklis Lauris Liepa paudis, ka „preambula varētu kalpot arī kā moderns tiesisks dokuments, kurā iekļautās norādes varētu tikt turpmāk praktiski piemērotas tiesību praksē, piemēram, pienākums rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem, pienākums pret vidi un nākamajām paaudzēm”.¹⁰¹ Saeimas deputāts Andrejs Elksniņš par preambulas papildināšanas projektam izteicis arī negatīvās pazīmes, proti, „Satversmes preambula neatrisinās tādas problēmas kā izpildvaras neefektivitāte, sociālā nevienlīdzība, atklātība valsts varas darbā, valdošo atbildība vēlēšanu priekšā”.¹⁰²

Var secināt, ka veicot Satversmes ievada papildināšanu gandrīz simts gadus pēc Satversmes teksta pieņemšanas nav viegls uzdevums. Ir noskaidrojams ne tikai Satversmes tēvu mērķis, rakstot konstitūciju, bet arī Satversmes kā valsts pamatlikuma nozīmi mūsdienu sabiedrībā, preambulas nepieciešamību pēc būtības sabiedrībā. Autoresprāt, tieši šajā jautājumā rodas problemātika, kas būtu apskatāma no vairākiem aspektiem, pirmkārt, Satversmes tiesas praksē nav vērojama plaša Satversmes preambulas pielietošana (viens no

---

⁹⁸ Gailīte D., Litvins G. Vai Satversmei vajag preambulu un ko tajā rakstīt. Jurista Vārds 2013.2.aprīlis nr. 13., 4-7.lpp.

⁹⁹ Bordāns J. Valsti stabilizējošs un sabiedrību saliedējošs elements, Jurista Vārds 2014. 22.oktobris, nr.43, 21.-22.lpp.

¹⁰⁰ Preambulas projektu virza uz pirmo lasījumu Saeimā. Jurista Vārds 2014. 8.marts nr.11., 6.lpp.

¹⁰¹ Turpat.

¹⁰² Elksniņš A. Izstrādājot Satversmes preambulu, plānots mainīt Latvijas valsts mērķus. Jurista Vārds, 2013.16.jūlijs, nr.29. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/258235-izstradajot-satversmes-preambulu-planots-mainit-latvijas-valsts-merkus/> [aplūkots 2014.gada 12.maijā]

tādiem gadījumiem ir Satversmes tiesas 2009.gada 19.maija spriedums lietā Nr. 2008-40-01, nosakot tos veidus, „kādos tiek īstenota demokrātiska valsts iekārta Latvijā”¹⁰³) Satversmes piemērošanas gadījumā, jo nepieciešamības gadījumā valsts konstitucionālie principi Satversmes tiesas praksē tikuši atvasināti no Satversmes 1.panta, kas ļauj secināt, ka Satversmes preambulas papildināšanas nerastu plašu pielietojamību juridiskā ziņā, otrkārt, noskaidrojot Satversmes tēvu idejas ir pārāk viegli kļūdīties un iespējams Latvijas vēsturiskā attīstība pēc Satversmes uzrakstīšanas ir radījusi situāciju, ka šis Satversmes tēvu mērķis, ar kādu tie rakstīja konstitūciju, vairs nav svarīgākais, kas būtu jānoskaidro, papildinot esošo Satversmes preambulu, un treškārt, Satversmes preambulai tās pieņemšanas gadījumā būtu vairāk morāla, nevis juridiska loma.

Izvirzītos argumentus autore pamato ar sekojošiem argumentiem.

Satversmes tiesa vairākos savos spriedumos ir norādījusi, ka no Satversmes 1.panta izriet virkne tiesisku valsti raksturojošo principu, piemēram, varas dalīšanas un likumības princips.¹⁰⁴

Spilgts piemērs konstitucionālā likumdevēja prasmei interpretēt konstitucionālas normas ir redzams Satversmes tiesas 2014.gada 12.februāra spriedumā lietā Nr. 2013-05-01, kurā Satversmes tiesa no Satversmes 1.panta izsecināja, ka suverēnā vara var tik īstenota tikai demokrātiskā valstī, un tajā jābūt noteiktai tiesiskajai kārtībai, kas ļauj suverēnās varas nesējam jeb tautai paust savu gribu. Šajā pašā Satversmes tiesas spriedumā parādās arī Satversmes normu sasaite, kas apliecina to, ka Satversme jebkura Satversmē esošā norma ir jālasa kopsakarā ar citām.¹⁰⁵ Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka Satversmes 1.pantā ir noteiktas valsts konstitucionālās pamatvērtības.¹⁰⁶ Šis Satversmes tiesas atzinums ļauj apšaubīt Satversmes preambulas nepieciešamību no vienas puses, taču no otras puses, šīs konstitucionālās pamatvērtības, kas izriet no Satversmes 1.panta visas nav tieši uzrakstītas.

Taču kā jau iepriekš autore minēja, tad Satversmes preambulas papildināšanas gadījumā, preambula būs vairāk morāls, nevis juridisks teksts, jo pašlaik piedāvātajā un

---

¹⁰³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 19.maija spriedums lietā Nr. 2008-40-01, 11.punkts.

¹⁰⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums 1999.gada 1.oktobrī lietā Nr.03 – 05(99) 1.punkts.

¹⁰⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 12.februāra spriedums lietā Nr. 2013-05-01, 14.3.punkts

¹⁰⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01, 20.punkts

Saeimā virzītajā preambulas projektā ir pausta vēsturiskā nostāja un apliecināta latviešu tautas identitāte un piederība Eiropā valdošajām vērtībām, tādējādi valsts konstitucionālos principus un pamatnostādnes atklājot tiešā, visiem saprotamā teksta formā, kas ļauj izsecināt, ka preambulas juridiskais pielietojums tās pieņemšanas gadījumā nav uzskatāms par prevalējošu pār preambulas nozīmīgumu sabiedrību – atklāt Latvijas valsts mērķi un pamatprincipus, tā lai tie visiem būtu saprotami.

No Satversmes tiesas judikatūras, kurā vērtēts Satversmes 1.pants var izsecināt arī tādus principus kā tiesiskās paļāvības princips¹⁰⁷, samērīguma princips¹⁰⁸ un citi demokrātisku valsts iekārtu raksturojoši principi. Autore jau iepriekš pauda, ka viens no konstitūcijas satura elementiem ir cilvēka pamattiesības un brīvības, kas Satversmes gadījumā ir guvušas nostiprinājumu tiešā tekstā īpaši tam veltītā nodaļā – Satversmes VIII nodaļā.

Pēc jēdziena „preambula” skaidrojuma izriet, ka preambulā tiek atspoguļoti dokumenta pieņemšanas apstākļi un motīvi. Latvijas Republikas Satversme ir pieņemta gandrīz pirms simts gadiem, tāpēc pieņēmēju motivāciju var vien noskaidrot no vēstures atstātajām liecībām. Autore, gan uzskata, ka šobrīd, apspriežot konstitūcijas papildināšanu Satversmes pieņēmēju motivācijas noskaidrošana nav būtiskākais, daudz būtiskāk ir uzsvērt, kādu lomu konstitūcijai būtu jāieņem mūsdienu sabiedrībā. Tas pamatojas Latvijas vēsturē notikušajos notikumos, jo Satversmes izstrādātāji noteikti nebija paredzējuši Latvijas Republikas vairākkārtēju okupāciju un neatkarības zaudēšanu. Ar to autore vēlas pateikt, ka šobrīd rakstot preambulu ir pavisam cits izejas punkts, nekā gandrīz simts gadus atpakaļ. Tāpēc, lai arī Satversme ir gandrīz simts gadus vecs dokuments, tam aktualizāciju var sniegt tieši tagadējās situācijas izraisīti iemesli, tajā pašā laikā īpaši tos nekonkretizējot, bet nosakot pietiekami deklaratīvi. Ar tādu domu, ka konstitūcijas preambula, līdzās konstitūcijas tekstam turpinātu pastāvēt nenoteiktu laika posmu.

Autore vēlējās uzsvērt problemātiku, kas saistās ar Satversmes preambulas papildināšanu, vēršot uzmanību uz to, kāda loma Latvijas sabiedrībā būtu iedalāma Satversmes preambulai un kādu lomu tā varēt ieņemt.

---

¹⁰⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 25.janvāra spriedums lietā Nr. 2011-08-01, 4.punkts

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 15. aprīļa spriedums lietā Nr. 2012-18-01, 9.punkts.

No iepriekš minētā izdarāms secinājums, ka neskatoties uz to, ka Satversmes piemērotāji ir iztikuši bez plašas Satversmes preambulas pielietošanas Satversmes tiesā, vērtējot likumu atbilstību Satversmei, tas nenozīmē, ka Satversmes preambulas papildināšana nav nepieciešama. Tā ir nepieciešama, pirmkārt, tā parādītu valsts oficiālo nostāju par Latvijas vēstures notikumiem (okupāciju, valsts atjaunošanu), otrkārt, būtu tiešā tekstā uzrakstīta Latvijas piederība Eiropas kopējām vērtībām (demokrātija, brīvība, vienlīdzība), treškārt, nostiprinātas latviešu tautas identitāti raksturojošās vērtības (latviešu valoda, tradīcijas, ģimenes vērtība).

3. KONSTITŪCIJAS PREAMBULA KĀ KONSTITŪCIJAS INTERPRETĒŠANAS AVOTS

Profesors Voldis Jakubaņecs ir rakstījis, ka „normas iedala sociālās un tehniskās normās, kuras izdala tehniski juridiskās normas”.¹⁰⁹ Tas ļauj secināt, ka tiesību norma ir viena no jēdziena „norma” šaurākajām nozīmēm.

Juridiskajā literatūrā tiesību normu definē kā „vispārobligātu noteikumu, ko atzīst un nodrošina valsts un no kura izriet to sabiedrisko attiecību dalībnieku tiesības un pienākumi, kuru rīcības regulēšanai ir paredzēts noteikums kā uzvedības paraugs, etalons, mērogs”.¹¹⁰ Citā avotā izteikts, ka „tiesību norma ir objektīva, loģiski noslēgta vienība, kas sastāv no visiem nepieciešamajiem un tai pašā laikā pietiekamiem normatīvajiem priekšnosacījumiem, kas vajadzīgi, lai iestātos tiesiskās sekas”.¹¹¹ Līdz ar to „tiesību normu piemērotāja uzdevums ir tiesiskās sistēmas ietvaros atrast un noskaidrot šos nepieciešamos un tai pašā laikā pietiekamos normatīvos priekšnosacījumus, lai piemērotu attiecīgo normu, tas ir, atrisinātu faktisko gadījumu, attiecinot uz to tiesību normā noteiktās tiesiskās sekas”.¹¹²

Savukārt „saskaņā ar mūsdienu tiesību izpratni tiesību norma ir abstrakts, vispārīgs un saistošs sabiedrības uzvedības priekšraksts”.¹¹³

Tiesību normas raksturs izpaužas tajā, ka tā ir saistoša ikvienam sabiedrības loceklim, kā arī „attiecas ne tikai uz vienu konkrētu situāciju, bet uz visām tiesību normā ietvertajām abstrakti aprakstītajām situācijām”.¹¹⁴ Tas ļauj izvairīties no pārlieku lielas regulēšanas un ļauj izvairīties no tā, ka dzīvē notiek faktiskā situācija ar acīmredzamu neatbilstību sabiedrībā nostiprinātiem taisnības principiem, par ko būtu jāsaņem sods, bet tas nenotiek tā iemesla dēļ, ka nav tiesību normas, kas paredz atbildību par konkrēto darbību. Protams, „katra tiesību norma kalpo noteiktam mērķim”.¹¹⁵

---

¹⁰⁹ Jakubaņecs V. Tiesību normas. Rīga: P&Ko, 2001, 10.lpp.

¹¹⁰ Turpat, 69.lpp.

¹¹¹ Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005, 117.lpp.

¹¹² Turpat.

¹¹³ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004,45.lpp.

¹¹⁴ Turpat.

¹¹⁵ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 52.lpp.

Ar tiesību avotu palīdzību var noskaidrot tās formas un tos veidus kā atklājas tiesības, „tādējādi tiesību normas piemērotājs var tās izzināt”.¹¹⁶ Tātad tiesību avots ļauj izprast tiesību normu. Tiesību normas teksta un satura izzināšana tiek panākta ar darbību kopumu, ko sauc par interpretāciju. Termins cēlies no latīņu valodas vārda- *interpretation*- un nozīmē skaidrošana, jēgas atklāšana.¹¹⁷ No šīs tēzes var izdarīt secinājumu, ka ja konstitūcija ir uzskatāma par tiesību avotu, tad arī preambula pēc savas definīcijas, jo sniedz, piemēram, atbildi uz konstitūcijas pieņemšanas apstākļiem, uzskatāma par tiesību avotu, savukārt no tā izdarāms secinājums, ka konstitūcijas preambula ir tiesību avots tiesību avotā (konstitūcijā). Īpaša nozīme tam ir gadījumos, kad konstitūciju veidojošās normas ir īsas un lakoniskas, jo tās pieprasa īpašu rūpību normu tulkošanas procesā.

Juridiskajā literatūrā tiek izdalīti iztulkošanas veidi:

- 1) oficiālā iztulkošana;
- 2) neoficiālā iztulkošana.

Ar oficiālo uztulkošanu saprot tādu iztulkošanu, ko ir veicis pats normas radītājs, valsts pilnvarota institūcija vai amatpersona. Savukārt ar neoficiālo iztulkošanu saprot tādu iztulkošanu, ko neveic neviens no oficiālas iztulkošanas subjektiem, kā arī tāda neoficiāla iztulkošana nerada juridiskas sekas iepretim oficiālajai iztulkošanai.¹¹⁸ Oficiālās iztulkošanas svarīgumu nosaka divi faktori, pirmkārt, šo interpretāciju veic valsts institūcija, kuru darbības ir reglamentētas konstitūcijā un, otrkārt, šāda oficiālā iztulkošana ir saistoša visiem subjektiem.¹¹⁹ No tā izriet, ka visa pārējā veiktā interpretācija, kur nav ievēroti šie iepriekš minētie fakti uzskatāma par neoficiālo interpretāciju, jo to nav veicis tas subjekts, kas rada interpretācijas juridisko spēku, proti, tā ir saistoša visiem. Lielāku nozīmi ieņem profesionālā un doktrinālā iztulkošana.¹²⁰

Konstitūcijā nostiprinātās pamattiesības ir nozīmīgas, jo” tās palīdz konkretizēt noteiktos tiesību jēdzienus un ģenerālklauzulas”.¹²¹ Ar jēdzienu „ģenerālklauzulas” saprotami

---

¹¹⁶ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 65.lpp.

¹¹⁷ Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 5.lpp.

¹¹⁸ Meļķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 57.-58.lpp.

¹¹⁹ Turpat, 171.lpp.

¹²⁰ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 172.lpp.

¹²¹ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 80.lpp.

atklātie jeb nenoteiktie jēdzieni. Likumdevējs apzināti iekļāvis šos jēdzienus tiesību tekstos tā, novēršot normas piemērošanas ierobežošanu.¹²²

Tiesību normas iztulkošana nepieciešama, jo tiesību normas piemērotājs normu ir radījis kā abstraktu un vispārīgu fenomenu, kam saskarsmē ar faktiskajiem apstākļiem jāspēj atrast pareizo juridisko risinājumu. Šo risinājumu panāk tiesību normas piemērotājs, veicot tiesību normas iztulkošanas jeb interpretācijas procesu, kura laikā tiek noskaidrots normas saturs un jēga.¹²³ Konstitūcijas iztulkošana ir nepieciešamāka par citu nozaru tiesību normu uztulkošanu tā iemesla dēļ, ka konstitūcijā ietvertās normas ir lakoniskas un abstraktas.¹²⁴ Voldemārs Eglītis uzskaitījis nosacījumus, kas jāievēro konstitūcijas interpretēšanā.

Šie nosacījumi ir:

- 1) interpretējot kādu atsevišķu konstitūcijas normu, jāņem vērā viss tās teksts;
- 2) interpretācijas veicējam ir jāvadās no esošās vēsturiskās situācijas;
- 3) interpretācijas veicējam ir jāabstrahējas no nesvarīgiem elementiem, uzmanību koncentrējot uz reālo normu un reālajiem apstākļiem;
- 4) interpretējot konstitūciju ir jāievēro nacionālie un starptautiskie tiesību principi;
- 5) konstitūcijas interpretācija ir jāveic saistībā ar noteiktu radušos problēmu attiecīgajā gadījumā;
- 6) interpretācijai ir jābalstās uz pastāvošajām tiesību interpretācijas metodēm.¹²⁵

Piemērojot tiesību normu tās piemērotājs realizē tiesību normu attiecībā uz noteiktiem faktiem, subjektiem. Tiesību normas interpretācijas rezultātā tiek noskaidrots normas saturs, jēga, savstarpējās attiecības ar citām tiesību normām. Tiesību normas jēgas noskaidrošanu var traucēt likumdevēja daudzkārtēji veikti grozījumi, labojumi, jo tie noved pie normas atrašanās nestabilā stāvoklī.¹²⁶ Autore vēlas izteikt pretēju viedokli un paust uzskatu, ka tieši normas veiktie grozījumi un labojumi padara to par dzīvotspējīgu arī pēc daudziem tās pieņemšanas gadiem, kas pamatojas tajā, ka tiesiskais skatījums var mainīties. Protams, tam visam jābūt

---

¹²² Meļķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 30.lpp.

¹²³ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 140.-141.lpp.

¹²⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 35.lpp.

¹²⁵ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 163.- 166.lpp.

¹²⁶ Turpat, 155.lpp.

pamatotam ar izsvērtu un loģisku likumdevēja argumentāciju, ja tādas nav, tad tas tik tiešām rada nestabilu ne tikai pašu normu, bet visu tiesisko sistēmu valstī. Ar īpašu vērību būtu jāveic konstitucionālo normu grozījumi un papildinājumi, jo konstitucionālās normas ir pamats pārējām normām, tās nevar būt pretrunā ar konstitucionālā ranga normām. Viens no tiesību normas interpretācijas uzdevumiem ir noskaidrot pareizu normas piemērošanu. Pat veicot tiesību jaunradi, likumdevējam ir jāveic normas interpretācija tās radīšanas procesā.¹²⁷

Kā uzsvēris profesors Edgars Melķisis „tieši interpretācija paver iespējamību reāli un pārbaudāmi ieviest normu piemērošanas praksē nacionālās tiesību sistēmas un starptautisko tiesību principus, piemēram, taisnīguma, vienlīdzības likuma un tiesas priekšā u.c. principus, un tiesību vispārējās vai tā sauktās deklaratīvās normas”.¹²⁸ Autore arī nonākusi pie secinājuma, ka juridiskajā literatūrā, kas veltīta konstitūcijas preambulai nereti ir sastopams uzskats, ka konstitūcijas preambulas lielākoties satur tikai deklaratīvas normas. Autore gan šim apgalvojumam nepiekrīt, jo, veicot pareizu un pilnvērtīgu tiesību normas iztulkošanu, šim it kā deklaratīvajām normām iespējams piešķirt konkrētu un noteiktu ietvaru.

Iztulkošana tiek vērsta uz tiesību normas tekstu. Kā mērķis tiesību normas iztulkošanai tiek izvirzīts – „izprast tiesību normas nozīmi, saprast tās saturu, plašākā nozīmē jēgu (*ratio legis*)”.¹²⁹

Izvirzītais tiesību normas iztulkošanas mērķis ir panākams divos veidos:

1) noskaidrojot likumdevēja gribu;

2) noskaidrot likuma mērķi, neatkarīgi no tā, ko vēlējies panākt likumdevējs un neatkarīgi no paša teksta. Jāuzsver, ka tiesību norma ir likumdevēja mērķtiecīgas darbības rezultāts.¹³⁰

Šeit jāatzīmē, ka ar likumdevēju var saprast gan tautu, gan parlamentu, piemēram, Latvijas tautu un Saeima, kas nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes 64.pantā. Ja jēdziens „likums” tiek lietots tā plašākajā jēdzienā, tad par likumdevēju uzskatāms arī Ministru kabinets, pašvaldības.¹³¹ Šāda izpratne uzskatāma par likumdevēju formālā nozīme, bet likumdevējs materiālā nozīmē ir „to personu un institūciju kopums, kas ir piedalījušies

¹²⁷ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 157.lpp..

¹²⁸ Melķisis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 7.lpp.

¹²⁹ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 142.lpp.

¹³⁰ Melķisis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 5.lpp.

¹³¹ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 142.lpp.

likuma izstrādāšanā un pieņemšanā”¹³², un par tādiem uzskatāmi, ministrija, kura izstrādājusi likuma projektu un tā koncepciju.¹³³

Tiesību interpretācijas metodes tiek skaidrotas kā „loģikas un zinātnes pieeju kopums ar mērķi noskaidrot normas patieso saturu tās radīšanas un realizācijas procesā”.¹³⁴

Pastāv četri tiesību normas iztulkošanas kritēriji.¹³⁵

Par šiem kritērijiem uzskatāmi:

- 1) vārdiskā jēga;
- 2) sistēma;
- 3) rašanās vēsture;
- 4) jēga un mērķis.

Saskaņā ar šiem kritērijiem izdalāmas četras tiesību normas iztulkošanas metodes:

- 1) gramatiskā;
- 2) sistēmiskā;
- 3) vēsturiskā;
- 4) teleoloģiskā.¹³⁶

Gramatiskās metodes būtība ir tiesību normas teksta satura noskaidrošana.¹³⁷ Veicot gramatisko metodi pirmais, kas jānoskaidro ir normas saturā esošā termina, jēdziena vai vārda nozīme.¹³⁸ Izdarāms secinājums, ka „konstitūcijas rakstītā formā šajā procesā kalpo par izejas punktu. Ir pamats apgalvojumam, ka rakstītā konstitūcija lielā mērā garantē konstitūcijas juridisko spēku”.¹³⁹

---

¹³² Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 143.lpp.

¹³³ Turpat.

¹³⁴ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006,173.lpp.

¹³⁵ Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004, 146.lpp.

¹³⁶ Turpat, 147.- 154.lpp.

¹³⁷ Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 16.lpp.

¹³⁸ Turpat, 17.lpp.

¹³⁹ Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012,43.lpp.

Tomēr ne visas konstitucionālās normas likumdevējs ir iekļāvis konstitūcijas tekstā, piemēram, vispārējie tiesību principi.¹⁴⁰ Līdz ar to izdarāms secinājums, ka konstitūcijas teksts sevī satur ne tikai rakstītus, bet arī nerakstītus principus, pie kuriem var nonākt veicot interpretāciju. Pēc tam, kad ir noskaidrota nozīme var izvirzīt hipotēzi par iespējamāko variantu un atbilstību pārbaudīt ar citām metodēm, pierādot ar juridiski pamatotiem argumentiem.¹⁴¹

Sistēmiskās metodes būtība balstās uz pieņēmumu, ka „valstī esošās tiesību normas veido kopēju tiesību sistēmu, kurā tās ir apvienotas atsevišķos tiesību aktos, tiesību institūtos, tiesību nozarēs”.¹⁴² Precīzāka definīcija būtu šāda, ka „sistēmiskā metode ir tiesību normas tekstuālā satura, kas noskaidrots ar gramatisko metodi, tālākā pārbaude un precizēšana no normu savstarpējā sakara viedokļa”.¹⁴³

Teleoloģiskās metodes uzdevums ir noskaidrot normas pieņēmēja gribu, „kādu mērķi likumdevējs (normas radītājs) grib sasniegt”.¹⁴⁴ Būtiskākais par vēsturisko metodi ir tas, ka „vēsturiskās metodes uzdevumi pēc būtības ir tādi paši, kā iepriekš aplūkotās gramatiskās, sistēmiskās un teleoloģiskās metodes uzdevumi, tikai pārnesti uz to laiku, kad interpretējamā norma (tiesību akts) tika izstrādāts un pieņemts”.¹⁴⁵

Autore izdara secinājumu, ka konstitūcijas preambula satur visu četru interpretācijas metožu uzdoto jautājumu atbildes, jo sniedz skaidrojumu, gan par gramatiskajiem jēdzieniem, tā ir neatņemama konstitūcijas teksta sastāvdaļa, tātad norāda uz tās sistēmisko piemērošanu, satur informāciju par pieņemšanas apstākļiem un mērķiem, kā arī pauž pieņēmēja gribu. Šis secinājums apliecina to, ka konstitūcijas preambula ir vērtīgs konstitūcijas interpretēšanas avots, kā arī ņemot vērā, ka tiesību sistēma savā starpā ir vienota sistēma, konstitūcijas preambula var kalpot ne tikai paša konstitūcijas teksta tulkošanā, bet arī citu normatīvo aktu tulkošanas procesā. Tas pamatojas tajā, ka konstitūcija nedrīkst būt pretrunā konstitūcijai un otrādi savukārt pārējiem normatīvajiem aktiem ir jāatbilst konstitūcijai.

---

¹⁴⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 21.lpp.

¹⁴¹ Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 18.lpp.

¹⁴² Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 21.lpp.

¹⁴³ Turpat.

¹⁴⁴ Turpat, 27..lpp.

¹⁴⁵ Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 31.lpp.

Papildus vērā būtu jāņem arī tiesību normas piemērošanas prakse.¹⁴⁶ Konstitucionālo normu piemērošanu un interpretāciju parasti veic šim nolūkam speciāli izveidota institūcija. Juridiskajā literatūrā ir pausts viedoklis, ka „tiesību normu iztulkošanas uzdevumu savstarpēji daļa tiesu prakse un tiesību doktrīna tajā ziņā, ka tiesu prakse ar iztulkošanas problēmu sastopas, izšķirot konkrētu dzīves gadījumu, norādot uz iespējamiem šīs problēmas risinājumiem, ka vienmēr tiek pārbaudīti no tiesību doktrīnas viedokļa”.¹⁴⁷ Iztulkošanas rezultātam jābūt tādām, lai to varētu piemērot ne tikai konkrētajā gadījumā, bet arī līdzīgos gadījumos. Ja norma līdzīgos gadījumos ir iztulkota dažādi, tad nonāk pretrunā ar taisnīguma principu un tiesiskās stabilitātes principu. Tiesību normas piemērotājs var arī atkāpties no iepriekš veiktās iztulkošanas.¹⁴⁸ Tātad ir būtiski, lai iztulkošanas rezultāts būtu balstīts uz valsts un sabiedrības vispārpieņemtajiem principiem un būtu piemērojams vairākkārtīgi.

Tā kā katrai no šīm metodēm ir savs uzdevums un mērķis svarīgi uzsvērt, ka tikai piemērojot visas šīs metodes, kopā iespējams nonākt pie pareizā tiesību normas iztulkošanas rezultāta. Jau iepriekš autore minēja, ka uzskata, ka konstitūcijas preambula būtu uzskatāms par atsevišķu tiesību avotu, no kā savukārt izdarāms secinājums, ka veicot konstitūcijā ietvertās normas tulkošanu kā viens no avotiem, kas būtu izmantojams ir konstitūcijas preambulas teksts. Un tā kā konstitūcijas preambula nosaka mērķi, kam pieņemta konstitūcija, kā arī principus, uz kuriem balstās ne tikai konstitūcija, bet arī tiesiskā sistēma valstī, konstitūcijas normas tulkošanas rezultāts nedrīkst būt pretrunā ar konstitūcijas preambulā ietvertajiem principiem.

Profesors Voldemārs Eglītis paudis atziņu, ka „jebkura konstitūcija laika dimensijā būtībā ir nepabeigta”, un lai novērstu tās atpalcību no laika, „iespējams, tiesiski grozīt, papildināt vai atcelt.”,¹⁴⁹ Konstitūcija nav statiska, tā ir dinamiska, tāpēc tā būtu lasāma mainīgā laika kontekstā, jo laikam ejot, mainās tās lasītāja sapratne par tās saturu.¹⁵⁰ Līdz ar to konstitūcijas efektivitātes un spēja darboties ir atkarīga no tā, kā tā spēj mainīties, laikam ejot. Līdzīgi kā ikviens dokuments, arī konstitūcija tiek pakļauta interpretācijai. Tās interpretācijas procesā tiek noskaidrota normas jēga. Būtisks avots normas jēgas noskaidrošanai ir konstitūcijas elements – preambula. Preambula ir pateicīgs konstitūcijas

---

¹⁴⁶ Melņkšis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 7.lpp.

¹⁴⁷ Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005., 101.lpp.

¹⁴⁸ Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005, 101.lpp.

¹⁴⁹ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 149.lpp.

¹⁵⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 37.lpp.

interpretācijas avots, jo atklāj konstitūcijas pieņemšanas nepieciešamību, tātad likumdevēja gribu. Jānis Pleps uzsvēris, ka „konstitūcijas iztulkošanas kontekstā nozīmīga konstitūciju klasifikācija formālajās un materiālajās konstitūcijās.”¹⁵¹ Saskaņā ar Georga Jellineka izveidotajai klasifikācijai, kur konstitūcija tiek iedalīta materiālajā un formālajā – materiālā ir tāda konstitūcija, kas nosaka tiesisko kārtību, valsts varas orgānus, šo orgānu izveidošanas kārtību, valsts varas orgānu savstarpējās attiecības, kā arī to kompetenci un valsts attiecības ar indivīdu, savukārt ar formālo konstitūciju saprot likumu ar augstāko juridisko spēku, kas regulē materiālajā konstitūcijā izvirzītos jautājumus.¹⁵²

Izejot no konstitūcijas preambulas iepriekš sniegtās definīcijas, autore apgalvo, ka konstitūcijas preambulā var būt un bieži vien ir norāde uz vispārējiem principiem, kas piemērojami konkrētās valsts konstitūcijas interpretēšanas procesā, kas atzīmē preambulas kā būtiskas konstitūcijas sastāvdaļas lomu pārējā konstitūcijas teksta interpretācijā. Kas attiecas uz konvenciālajām normām, to „veidošanās ir dabisks konstitūcijas tālākveidošanas process, kad ar precedentu palīdzību tiek novērstas konstitucionālā regulējuma nepilnības vai attiecīgais regulējums tiek pielāgots būtiskām apstākļu izmaiņām”.¹⁵³ Taču no tā arī izdarāms secinājums, ka šī pielāgošana „būtiskām apstākļu izmaiņām” nedrīkst būt pretrunā ar visas valsts radīšanas iemeslu un principiem. Ietvaru šādai pielāgošanai var sniegt konstitūcijas preambulā noteiktais, jo konstitūcijas preambula pēc savas definīcijas un jēgas ir atbilde, kas noteikta *expressis verbis* pašā konstitūcijas tekstā.

Profesors Edgars Meļķis ir rakstījis, ka „tiesību normu iztulkošanā iegūtās ziņas un secinājumi ir izvērtējami un pielietojami vadoties no prasības, kā tiem jāsekmē to nepretrunīga un tiesiski drošu attiecību regulēšanu, kas noved pie taisnīga un lietderīga rezultāta”.¹⁵⁴ Tātad jebkura pareizi veikta iztulkošana noved pie lietderīga un taisnīga risinājuma. Par konstitūcijas teksta iztulkošanas rezultātu atzīstams konstitucionāli pareizs slēdziens par konstitūcijas normas tvērumu un tās pamatojumu, kā rezultātā rodas tiesiska noteiktība un skaidrība par tās konstitucionālo regulējumu.¹⁵⁵ Diemžēl nākas secināt, ka arī pats likumdevējs kļūdās, „likumdevēja kļūdas gadījumā tiesību normu piemērotāja pienākums ir veikt tiesību normas korekciju ar attiecīgo juridisko metožu pielietošanas palīdzību [...]”

¹⁵¹ Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 20. lpp.

¹⁵² Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 20.lpp.

¹⁵³ Turpat, 36..lpp.

¹⁵⁴ Meļķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 54.lpp.

¹⁵⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 35.lpp.

paplašinot vai sašaurinot tiesību normas sastāvu atbilstoši likumdevēja gribai un normas *ratio legis*".¹⁵⁶ Izdarāms secinājums, ka ar tiesību normas interpretēšanas palīdzību iespējams novērst likumdevēja kļūdas jau pēc tam, kad norma ir stājusies spēkā un ir nepieciešamība to piemērot konkrētajam dzīves faktiskajam sastāvam, realizējot šo normu dzīvē.

---

¹⁵⁶ Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005, 118.lpp.

KOPSAVILKUMS

- 1) Konstitūcijas satura elementiem nav izveidojies imperatīvs regulējums, tāpat nav izveidojies arī imperatīvs regulējums attiecībā uz konstitūciju preambulu saturu. Konstitūcijas elementi ir atkarīgi no konstitūcijas pieņemšanas laika, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka konstitūcija ir pakļauta tās pieņemšanas laika tiesiskajai un politiskajai situācijai.
- 2) Viens no konstitūcijas struktūras elementiem ir konstitūcijas preambula, kas atspoguļo valsts mērķus, pamatprincipus, valsts kodolu. Pārējās konstitucionālās normas konstitūcijā nedrīkst būt pretrunā ar konstitūcijas preambulu, tā kā neviena tiesību norma nedrīkst būt pretrunā konstitūcijai, arī jebkura cita tiesību norma nedrīkst būt pretrunā konstitūcijas preambulai, pretējā gadījumā, tā atzīstama par antikonstitucionālu.
- 3) Konstitūcijas preambulai dažādu valstu izpratnē var būt gan juridiski saistoša nozīme, gan tikai deklaratīva nozīme, neatkarīgi no tā, to var izmantot konstitucionālo normu interpretācijas procesā, jo konstitūcijas preambula sniedz atbildes uz jautājumiem, kurus izvirza interpretācija, piemēram, ļauj noskaidrot likumdevēja gribu, vēsturiskos apstākļus, kas ir par pamatu konstitūcijas un valsts izveidei.
- 4) Konstitūcijas preambula uzskatāma par atsevišķu tiesību avotu, no tā izriet, ka konstitūcijas preambulu var izmantot kā interpretācijas avotu ne vien konstitucionālo normu iztulkošanā, bet arī citu tiesību normu iztulkošanā.
- 5) Konstitūcijas preambulas apjomam nav izšķiroša nozīme, lai konstitūcijas preambulu izmantotu kā avotu konstitucionālo normu un citu tiesību normu interpretācijai, izšķirošā nozīme joprojām paliek konstitūcijas preambulas saturam.
- 6) Konstitūcijas preambulas tekstā var izdalīt vairākus elementus – suverenitātes avotu, ieskatu valsts vēsturiskajā attīstībā un konstitūcijas pieņemšanas apstākļos, valsts pamatprincipus, augstāku spēku, tautas identitāti raksturojošās vērtības.

- 7) Konstitūciju preambulas tiek grozītas reti, tam par pamatu ir būtiskas pārmaiņas valsts politiskajā sistēmā vai sabiedrībā. Biežāk konstitūcijas preambulas tiek grozītas apjomīgu konstitūcijas grozījumu rezultātā vai pieņemot pavisam jaunu konstitūciju. Preambulas grozīšanai nav paredzēta citādāka kārtība kā pārējo konstitucionālo normu grozīšanai.
- 8) Latvijas Republikas Satversmes tiesa savā judikatūrā bieži nav atsaukusies uz Latvijas Republikas Satversmes ievadvārdiem, daudz biežāk savā judikatūrā atsaucoties uz Satversmes 1.pantu.
- 9) Redakcija, kādā plānots izteikt Latvijas Republikas Satversmes ievadvārdus jeb preambulu atbilst lielākajai daļai demokrātisko valstu praksei, tomēr ir maz ticams, ka tai būs liela juridiska loma tiesību sistēmai kopumā, tai drīzāk būs morāla loma sabiedrībai. No juridiskā viedokļa Satversmes preambula, atvieglotu konstitūcijas normu piemērošanu, veicot interpretāciju. Arī tas, ka Satversmes ievads nav ticis grozīts kopš tā pieņemšanas liecina, ka ilgu laiku tas nav bijis nepieciešams.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. 2012. gada 18. februāra tautas nobalsošana par likumprojekta "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" pieņemšanu. Rezultāti. Pieejams: <http://www.tn2012.cvk.lv/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā]
2. Autoru kolektīva Juridisko terminu vārdnīca, Rīga: Nordik, 1998.
3. Autoru kolektīvs Ievads politikā. Mācību līdzeklis. Zin.red. Ozoliņa Ž. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
4. Balodis R. Francijas Republikas savdabīgā konstitūcija. Jurista Vārds 2004. 2.novembris nr.42.
5. Balodis R. Par likumprojektu "Grozījums Latvijas Republikas Satversmē". Jurista Vārds 2014.18.marts nr. 11.
6. Blūzma V. Latvijas konstitucionālo tiesību vēstures teorētiskās problēmas. Jurista Vārds 2008.10.jūnijs nr.22. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=176472> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].
7. Bussiness Dictionary. Pieejams: <http://www.businessdictionary.com/definition/preamble.html> [aplūkots 2014.gada 14.aprīlī]
8. Bordāns J. Valsti stabilizējošs un sabiedrību saliedējošs elements, Jurista Vārds 2014. 22.oktobris, nr.43.
9. Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.
10. Elksniņš A. Izstrādājot Satversmes preambulu, plānots mainīt Latvijas valsts mērķus. Jurista Vārds, 2013.16.jūlijs, nr.29. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/258235-izstradajot-satversmes-preambulu-planots-mainit-latvijas-valsts-merkus/> [aplūkots 2014.gada 12.maijā]
11. Gailīte D. Iezīmē Satversmes kodola aprises un aicina to vārdiskot preambulā. Jurista Vārds 2012. 25.septembris nr. 39.
12. Gailīte D., Litvins G. Vai Satversmei vajag preambulu un ko tajā rakstīt. Jurista Vārds 2013.2.aprīlis nr. 13 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=255689> [aplūkots 2014.gada 18.maijā]

13. Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005.
14. Jakubaņecs V. Valsts jēdziens, struktūra, funkcijas un formas. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: P&Ko, 2002.
15. Jakubaņecs V. Tiesību normas. Rīga: P&Ko, 2001.
16. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: [b.i.], 2001.
17. Jurista Vārds Saeima konceptuāli atbalsta Satversmes papildināšanu ar preambulu. Jurista Vārds, 2014.1.aprīlis nr. 13.
18. Kažoka I. Kādēļ Islandes konstitūcijas melnraksta preambula iedvesmo, bet Latvijas - pagaidām nē? Pieejams: <http://politika.lv/article/tris-vertibu-konflikti-satversmes-preambula> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
19. Kažoka I. Islande kā demokrātijas paraugs: mīts vai realitāte? Pieejams: <http://politika.lv/article/islande-ka-demokratijas-paraugs-mits-vai-realitate> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
20. Kādēļ Satversmei nepieciešams Ievads. Jurista Vārds. 2014. 18.marts, nr. 11.
21. Kusiņš G. Par iespējamās paplašinātās preambulas pieņemšanas procedūru. Jurista Vārds, 2013. 22. oktobris nr.43.
22. Kultūras ministres Sarmītes Ēlertes runa konferencē „Latvijas armijas iznīcināšana 1940.-1941.gads”Litenē, Gulbenes novadā.
23. Kūtris G. Satversme ir jāciens kā dokuments, ko esam paši sev pieņēmuši. Jurista Vārds 2012. 6.novembris nr. 45.
24. Latvijas Radio 1 Raidījums „Krustpunktā”09.04.2014. Sabiedrības integrācijas veiksmes un neveiksmes. Pieejams: <http://lr1.latvijaradio.lv/lv/raksts/krustpunkta/sabiedriibas-integracijas-veiksmes-un-neveiksmes.a36149/> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].
25. Latvijas Satversmes sapulces stenogrammu izvilks (1920 - 1922). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
26. Latviešu valodas vārdnīca. Termini latviešu valodā. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2006.
27. Levits E. Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku. Jurista Vārds 2012.3.janvāris nr.1. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=242196> [aplūkots 2014.gada 18.maijā].

28. Levits E. Satversme un Eiropas Savienība. Jurista Vārds, 2000.gada 8.jūnijs, nr. 23.
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/7853-satversme-un-eiropas-savieniba/>
[aplūkots 2014.gada 18.maijā]
29. Levits E. Satversmes preambulā būtu jāatsedz Latvijas valsts jēga un būtība. Intervijā
Dinai Gailītei. Jurista Vārds 2013. 24.septembris nr.39.
30. Meļķīsis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996.
31. Meļķīsis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000.
32. Neimanis J. Ievads tiesības. Rīga: zv.adv. J.Neimanis, 2004.

33. Platace L. Kas ir konstitūcijas preambula un kāda ir tās
nozīme.Pieejams:[http://www.lvportals.lv/skaidrojumi/258665-kas-ir-konstitucijas-
preambula-un-kada-ir-tas-nozime/](http://www.lvportals.lv/skaidrojumi/258665-kas-ir-konstitucijas-preambula-un-kada-ir-tas-nozime/) [aplūkots 2014.gada 14.aprīlī]
34. Pleps J. Dažas domas par Satversmes preambulu. Jurista Vārds 2013. 22.oktobris, nr.
43. Pieejams: [http://www.juristavards.lv/doc/261096-dazas-domas-par-satversmes-
preambulu/](http://www.juristavards.lv/doc/261096-dazas-domas-par-satversmes-preambulu/) [aplūkots 2014.gada 11.maijā]
35. Pleps J. Latvijas valstiskuma pamats Jurista Vārds 2012.4. septembris nr. 36.
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251203-latvijas-valstiskuma-pamats/>
[aplūkots 2014.gada 18.maijā]
36. Pleps J. Satversmes iztulkošana Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
37. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības Rīga: Latvijas Vēstnesis,
2014.
38. Preambulas projektu virza uz pirmo lasījumu Saeimā. Jurista Vārds 2014. 8.marts
nr.11.
39. Vaiņute M. Konstitūcijas preambula: Lietuvas piemērs. No politiski filozofiskās
abstrakcijas līdz tiesiskam imperatīvam. Jurista Vārds, 2014. 22.aprīlis, nr.16.
40. Valsts Prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2012.gada 17.septembra viedokļa
„Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo
Satversmeskodolu” Pieejams:
http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf
[aplūkots 2014.gada 5.aprīlī]
41. Zurgē E. Eiropas Savienības ietekme uz Latvijas Republiku: tiesību transformācija.
Jurista Vārds 2008.17.jūnijs nr.23.

42. Dictionary by Farlex.Legal dictionary. Pieejams: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/preamble> [aplūkots 2014.gada 14.aprīlī]
43. Elizabeth A.Martin. Edited by. Oxford Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford University Press: 2003.
44. Jowell J, Dawn O. The changing constitution. Fifth Edition. Oxford: University Press, 2004.
45. Orgad L. The Preamble in Constitutional Interpretation, Pieejams: <file:///C:/Users/user/Downloads/SSRN-id1686745.pdf> [aplūkots 2014.gada 21.aprīlī]
46. Robert L. Madex Constitutions of the World. London:Routledge, 1996.
47. Витрук Н.В. Конституционное правосудие судебное конституционное право и процесс. Москва: „Закон и право” издательское объединение „Юнити”, 1998.
48. Т. Я. Хабриева, В.Е.Чиркин Теория современной конституции. Москва: Норма, 2007.
49. Жакке Ж.-П. Конституционное право и политические институты. Москва:” Юрист”, 2002.

Normatīvie akti

1. Albānijas Republikas konstitūcija. 21.10.1998. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan013810.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
2. Armēnijas Republikas konstitūcija. 05.07.1995. Pieejams: <http://www.parliament.am/parliament.php?id=constitution&lang=eng> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
3. Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija. 01.12.1995. Pieejams: http://www.servat.unibe.ch/icl/bk00000_.html [aplūkots 2014.gada 17.maijā]
4. Čehijas Republikas konstitūcija. 16.12.1992. Pieejams: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1586/file/b525fba0a0ffcf188d5453679804.htm/preview> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
5. Igaunijas Republikas konstitūcija. 28.06.1992. Pieejams: <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

6. Francijas Republikas konstitūcija. 04.10.1958. Pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8808/preview> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
7. Indijas Republikas konstitūcija. 01.12.2007. Pieejams: <http://lawmin.nic.in/coi/coiason29july08.pdf> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
8. Krievijas Federācijas konstitūcija. 30.12.2008. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3712/file/Russia_Constitution_am2008_en.pdf [aplūkots 2014.gada 6.maijā]
9. Latvijas Republikas Satversme. LR likums. 15.02.1922. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
10. Lietuvas Republikas konstitūcija. 25.10.1992. Pieejams: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> [aplūkots 2014.gada 17.maijā].
11. Polijas Republikas konstitūcija. 02.04.1997. Pieejams: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
12. Ukrainas Republikas konstitūcija. 08.12.2004. Pieejams: <http://www.refworld.org/pdfid/44a280124.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]
13. Ungārijas konstitūcija. 25.04.2011. Pieejams: http://www.kormany.hu/download/2/ab/30000/Alap_angol.pdf [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
14. Ungārijas Republikas 1949.gada konstitūcija. Pieejams: http://lapa.princeton.edu/hosteddocs/hungary/1989-90%20constitution_english.pdf [aplūkots 2014.gada 16.maijā]
15. Vācijas Federatīvās Republikas konstitūcija. 23.05.1949. Pieejams: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> [aplūkots 2014.gada 28.aprīlī]

Juridiskās prakses materiāli

16. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums 1999.gada 1.oktobrī lietā Nr.03 – 05(99).

17. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 19.maija spriedums lietā Nr.2008-40-01.
18. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 25.janvāra spriedums lietā Nr. 2011-08-01.
19. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01.
20. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 15. aprīļa spriedums lietā Nr. 2012-18-01.
21. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 12.februāra spriedums lietā Nr. 2013-05-01.
22. Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālā tiesas spriedums lietā Nr. U 5/98 (01/07/2000)

Bakalaura darbs „Konstitūcijas preambula un tās nozīme” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Naira Anfimova

Rekomendēju/ nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.uir., doc. Annija Kārklīņa _____ (*paraksts, datums*)

Recenzents: profesors Ringolds Balodis

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā **19.05.2014.**

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Datums: _____.

Komisijas sekretāre: _____.